

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ
УКРАЇНА

ПРЯМУЄМО
РАЗОМ

Харківський інститут соціальних досліджень
Програма розвитку ООН в Україні

ОЦІНКА ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Харків – Маріуполь
2020

Ця публікація була підготовлена в межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру за фінансової підтримки Європейського Союзу. Думки, зауваження, висновки або рекомендації, викладені в цьому документі, належать авторам і не обов'язково відображають погляди Програми та Європейського Союзу.

Програму ООН із відновлення та розбудови миру реалізують чотири агентства ООН: Програма розвитку ООН (ПРООН), Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA) і Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО).

Програму підтримують дванадцять міжнародних партнерів: Європейський Союз (ЄС), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), а також уряди Великої Британії, Данії, Канади, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Польщі, Швейцарії, Швеції та Японії.

Авторський колектив: **Денис Кобзін, Андрій Черноусов**

Висловлюємо щирі подяку Головному управлінню Національної поліції в Донецькій області та особисто Миколі Семенишину, Ользі Світличній, Сергію Вітвіцькому та Євгену Вовку за допомогу у проведенні дослідницького етапу оцінювання.

Д. Кобзін, А. Черноусов. Оцінка інституційної спроможності Головного управління Національної поліції в Донецькій області — Харків, Харківський інститут соціальних досліджень (ХІСД). — 2020 — с. 52

Звіт містить результати оцінювання інституційної спроможності ГУ НП в Донецькій області, включно з вивченням організації роботи, кадрового потенціалу, взаємодії з населенням, матеріально-технічного забезпечення та інших показників. Також наведено висновки та рекомендації з поліпшення роботи поліції в області.

З публікацією цікаво буде ознайомитися працівникам правоохоронних органів, представникам місцевої влади, міжнародних та національних громадських організацій, а також усім, кого цікавить тема безпеки громад та участі населення у підтримці правопорядку в Україні.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АТО — Антитерористична операція

ВнП — відділення поліції

ВП — відділ поліції

ГРПП — група реагування патрульної поліції

ГУ НП — Головне управління Національної поліції

ДООЗОР — Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування

ДОП — дільничний офіцер поліції

ДТП — дорожньо-транспортна пригода

ЕО — журнал єдиного обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події

ІПНП — Інформаційний портал Національної поліції

КМЕС (EUAM) — Консультативна місія Європейського Союзу в Україні

КМУ — Кабінет Міністрів України

КОРД — Корпус оперативно-раптової дії

КПК — Кримінальний процесуальний кодекс України

КупАП — Кодекс України про адміністративні правопорушення

МВС — Міністерство внутрішніх справ

МОЗ — Міністерство охорони здоров'я

МОМ — Міжнародна організація з міграції

НГО — неприбуткова громадська організація

НДЕКЦ — науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

НПУ — Національна поліція України

ОБСЕ (OSCE) — Організація з безпеки та співробітництва в Європі

ООС — операція Об'єднаних сил

ОСББ — Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку

ОТГ — об'єднана територіальна громада

ПДР — правила дорожнього руху

ПММ — паливно-мастильні матеріали

ПОГ — поліцейський офіцер громади

ПП — патрульна поліція

ПРООН (UNDP) — Програма розвитку ООН

РПОП — рота поліції особового призначення

СЖО — складні життєві обставини

СОГ — слідчо-оперативна група

СРПП — служба реагування патрульної поліції

ТВП — територіальний відділ поліції

УАЗОР — Управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування

УПП — Управління патрульної поліції

«ЦУНАМІ» — програми управління нарядами (силами та засобами)

ІСІТАР — Міжнародна програма допомоги розвитку кримінальної юстиції посольства США

UASC — Об'єднаний аналітичний сервісний центр

UN Women (ООН Жінки) — Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав та можливостей жінок

UNFPA — Фонд народонаселення ООН

UNOPS — Управління ООН з обслуговування проєктів

ЗМІСТ

ВСТУП	7
МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНКИ	8
ВИСНОВКИ	9
РЕКОМЕНДАЦІЇ	11
СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ ГУ НП	13
ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ	19
КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОЛІЦІЇ	23
НАВЧАЛЬНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦІЇ	24
МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦІЇ	29
МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ В ПОЛІЦІЇ	34
РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІЦІЄЮ ФУНКЦІЙ ПАТРУЛЮВАННЯ ТА РЕАГУВАННЯ	35
ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ РЕАГУВАННЯ	36
КОЛ-ЦЕНТР «102»	38
РОБОТА ГРУП ШВИДКОГО РЕАГУВАННЯ ТА СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНИХ ГРУП	43
РОБОТА ДІЛЬНИЧНИХ ІНСПЕКТОРІВ ПОЛІЦІЇ	50
КОМУНІКАЦІЯ ПОЛІЦІЇ З МЕШКАНЦЯМИ І ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ТА ЇХНЕ ІНФОРМУВАННЯ	56
ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ ТА НАСЕЛЕННЯ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА	59

ВСТУП

Збройний конфлікт, що триває на сході України, негативно впливає не тільки на безпеку громад, а й на соціальну згуртованість і подальші можливості розвитку територій. Саме тому вже протягом шести років уряд України, місцева влада разом із ПРООН та іншими організаціями та відомствами проводять роботу з подолання наслідків збройного конфлікту, з розвитку місцевої спроможності, з розширення залучення громад до планування та реалізації ініціатив щодо подальшого розвитку, насамперед у сфері безпеки. Кінцевою загальною метою цієї діяльності є відновлення ефективного врядування в Донецькій та Луганській областях, підвищення довіри до державних інститутів та поступове відновлення миру й порозуміння в регіоні.

Досягнення цих цілей потребує не тільки часу та ресурсів, але й, у першу чергу, вивчення та підтримки структурних змін у сферах місцевого самоврядування, освіти, здоров'я, розвитку інфраструктури та місцевого потенціалу до подолання різного роду викликів. Створення безпечного середовища та розвиток сектору безпеки в цілому є основою для досягнення позитивних змін та планування розвитку територій у майбутньому, а досягнення безпеки неможливе без розвитку сучасних та спроможних сервісів, які надаються державними інститутами.

Саме тому це оцінювання було спрямоване на вивчення інституційної спроможності головних управлінь Національної поліції, головних управлінь Державної служби з надзвичайних ситуацій та управлінь патрульної поліції в Донецькій та Луганській областях і можливості надавати поліцейські сервіси для громад; на дослідження їх спроможності взаємодіяти з населенням та створювати рекомендації щодо подальшого розвитку сервісів, спрямованих на забезпечення безпеки у громадах.

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНКИ

З метою проведення оцінювання було розроблено спеціальний оригінальний інструмент, питання якого ґрунтувалися на положеннях методології оцінки спроможності ПРООН (UNDP Capacity Assessment Methodology) та Інструменту з оцінки системи кримінальної юстиції, створеного Управлінням ООН з боротьби з наркотиками та злочинністю (Criminal Justice Assessment Toolkit by the United Nations Office on Drugs and Crime), з урахуванням місцевих особливостей законодавства та системи управління державними органами.

Інформацію було отримано з відповідей на запити й зібрано в ході інтерв'ю з керівництвом поліції у Донецькій області. Усього було проведено 40 глибинних інтерв'ю.

ВИСНОВКИ

- 1.** Поліція Донецької області витрачає значні ресурси на підготовку доступних населенню звітів і регулярно звітує перед громадами. Аналіз показав, що поліція разом із громадськістю бере участь у реалізації багатьох ініціатив, спрямованих на поліпшення безпеки в регіоні, що ця робота є системною і планомірною, але загальна модель управління та планування діяльності в поліції залишається вкрай централізованою. Ключові пріоритети визначаються у Національній поліції, що впливає на врахування потреб громад регіону.
- 2.** Роботу поліції в Донецькій області обмежує слабка взаємодія між ГУ НП і УПП. Патрульна поліція існує вже понад п'ять років, а рівень взаємодії є досить обмеженим — участь у загальній системі реагування та роботі мобільних груп з реагування на випадки домашнього насильства.
- 3.** Поліція Донецької області запустила сучасний ситуаційний центр та створює масштабну регіональну мережу відеоспостереження. Все це дозволяє не тільки швидше реагувати на події та злочини, а й збирати інформацію, яка надалі може відігравати ключову роль під час розслідування злочинів, переслідування злочинців або визначення свідків. Разом з тим, швидкість реагування поліції в деяких районах обмежують такі фактори, як збройні дії, поганий стан доріг, нестача транспортних засобів.
- 4.** І хоча поліція відновлюється після подій 2014 року, коли через початок збройного конфлікту і втрату контролю над Донецьком було втрачено величезні ресурси і частину персоналу, внаслідок дуже централізованої системи фінансування, закриття потреб відбувається дуже повільно. Крім того, існують встановлені державою обмеження закупівель та витрат. Таким чином, поліція постійно шукає кошти на відновлення приміщень, ремонти, меблі, транспортні засоби, оргтехніку та персонал, будучи змушеною їх виділяти із коштів, призначених на організацію повсякденної роботи. Це неабияк впливає на роботу поліції: наприклад, для здійснення постійного патрулювання населених пунктів (особливо віддалених), виникає потреба у вищих лімітах пального та більшій кількості транспортних засобів.
- 5.** З огляду на те, що заробітна плата поліцейського не є конкурентною в регіоні, зростає внаслідок некомплекту, а також постійного браку транспортних засобів та намагань заощадити пально, виникає додаткове навантаження. Таким чином, у майбутньому зростатиме потреба в нових поліцейських станціях і в мобільних силах поліції, які могли би швидко переміщатися з одного населеного пункту до іншого. Деякі громади протягом року візьмуть участь у програмі «По-

ліцейський офіцер громади» та отримають поліцейського, який буде постійно працювати тільки в громаді.

- 6.** Поліція Донецької області вкладає значні ресурси в розвиток професійних навичок персоналу, регулярно проведення спеціальних курсів, які не охоплює стандартна система підготовки офіцерів. ГУ НП в Донецькій області має власний тренінговий центр, який орендує приміщення у Донецького юридичного інституту МВС України та проводить щорічно навчання понад 1000 поліцейських Донеччини. ТЦ бракує приміщень, ресурсів та нових тренінгових програм, які би відповідали вимогам часу та завданням, які виконують поліцейські Донеччини.
- 7.** ГУ НП в Донецькій області вже реалізує низку проєктів взаємодії з громадою, як, наприклад, «Безпечний будинок», «Дитячий коп», «Відновні практики: прості рішення складних питань» тощо. Але реалізація таких ініціатив здебільшого прив'язана до проєктного фінансування та не має ознак системності.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- 1.** З огляду на те, що поліція бере участь в операції Об'єднаних сил, необхідно напрацювати модель роботи, за якої буде дотримуватися баланс між інтересами держави й громади. Проєкт «Поліцейський офіцер громади» може стати першим кроком на шляху децентралізації поліцейських послуг, але суттєвим ризиком для його стабільного розвитку є відсутність відповідного нормативного забезпечення.
- 2.** Враховуючи слабку взаємодію правоохоронних органів, варто підпорядкувати УПП ГУ НП, а начальника УПП зробити заступником начальника ГУ НП. У разі неможливості, необхідно регулярно проводити організаційну та тренінгову роботу, спрямовану на посилення співпраці управлінь поліції (ГУ НП та УПП) заради безпеки в регіоні — розвивати горизонтальні зв'язки, формувати нові види взаємодії.
- 3.** Керівництву поліції та органам місцевого самоврядування варто ширше застосовувати у роботі поліції програмний метод. Програмний метод на регіональному рівні дозволить фокусувати зусилля обмежених ресурсом поліцейських підрозділів на тих пріоритетах, які визначає громада та які турбують її щодня.
- 4.** Необхідно провести організаційну та тренінгову роботу, спрямовану на посилення співпраці заради безпеки в регіоні. Слід створювати нові можливості для цього, наприклад, разом із місцевою владою розробити та поступово реалізувати стратегію, спрямовану на поступове залучення громадян до охорони громадського порядку і почати перерозподіл частини завдань (наприклад, профілактику злочинів та інформування про події) на представників громад, а також розвивати нові напрями співпраці з патрульною поліцією.
- 5.** Необхідно поступово збільшувати потенціал ситуаційного центру за рахунок подальшого охоплення області відеокамерами, посиленням потужності систем збору та обробки даних, навчання фахівців, створення нових каналів збору даних. У розвитку потенціалу центру слід приділяти більше уваги аналітичній складовій — підвищувати потенціал персоналу, закуповувати відповідне обладнання та програмне забезпечення.
- 6.** Зважаючи на те, що не всі громади спроможні утримувати поліцейську станцію та свого офіцера, вбачається доцільним розвивати проєкти мобільних поліцейських станцій, особливо для роботи у віддалених районах та районах, наближених до «лінії зіткнення», що покращить доступ до поліції.

- 7.** Необхідно постійно посилювати спроможність тренінгового центру шляхом створення та впровадження нових навчальних програм, які би задовольняли поточні вимоги до поліцейських. Надалі має сенс проводити регулярні тренінги з неконфліктного спілкування, проведення поліцейськими профілактичної роботи щодо запобігання шахрайству в Інтернеті, з банківськими картками тощо. Особливу увагу необхідно приділяти вогневій та фізичній підготовці поліцейських, особливо з використанням ситуативного підходу до навчання. Також серед найбільш затребуваних тренінгів для поліції, слід відзначити тренінги з отримання навичок аналітичної спрямованості, підготовки операторів лінії «102», тренінги з роботи з базами даних, із якими працює Національна поліція, медичної підготовки, навичок спілкування та деескалації конфлікту, ефективної комунікації з громадою.
- 8.** З метою ширшого залучення різних верств населення до програм взаємодії за ради безпеки, необхідно посилити інформаційну та мотиваційну роботу. Для цього необхідно покращити потенціал поліції у сфері роботи з соціальними мережами, месенджерами, використання соціальних технологій, копірайтинг, SMM.
- 9.** Важливо проводити регулярне (не рідше 1 разу на рік) оцінювання безпекових потреб громади за допомогою соціологічних опитувань. Результати оцінювання оприлюднювати та обговорювати на зустрічах з представниками місцевої влади та громадськістю, а також використовувати під час складання планів роботи ГУ НП на наступний рік.

СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ ГУ НП

Головне управління Національної поліції в Донецькій області створено на підставі постанови Кабінету міністрів № 730 від 16.09.2015 р. «Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ»¹. Його було створено замість ліквідованого Головного Управління МВС України в Донецькій області. Датою створення ГУ НП в Донецькій області є 7 листопада 2015 року. До складу управління входять 6 базових відділів та 17 відділень:

Центральний відділ Головного управління Національної поліції в Донецькій області

- Кальміуське відділення поліції;
- Лівобережне відділення поліції;
- Приморське відділення поліції;
- Мангушське відділення поліції;

Краматорський відділ Головного управління Національної поліції в Донецькій області

- Олександрівське відділення поліції;
- Дружківське відділення поліції;

Слов'янський відділ Головного управління Національної поліції в Донецькій області

- Лиманське відділення поліції;

Покровський відділ Головного управління Національної поліції в Донецькій області

- Мирноградське відділення поліції;
- Селидівське відділення поліції;
- Добропільське відділення поліції;
- Авдіївське відділення поліції;

Бахмутський відділ Головного управління Національної поліції в Донецькій області

- Костянтинівське відділення поліції;
- Торецьке відділення поліції;

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/730-2015-%D0%BF>

Волноваський відділ Головного управління Національної поліції в Донецькій області

- Мар'їнське відділення поліції;
- Вугледарське відділення поліції;
- Великоновосілківське відділення поліції;
- Нікольське відділення поліції.

Відповідно до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»² та постанови Кабінету Міністрів України № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію»³ до основних та додаткових повноважень (завдань) поліції у сфері підтримання правопорядку та забезпечення безпеки дорожнього руху є:

1. здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень.

Така діяльність регламентується наказом МВС № 575 від 07.07.2017 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні»⁴. Основним завданням взаємодії є «запобігання кримінальним правопорушенням, їх виявлення та розслідування, притягнення до встановленої законодавством відповідальності осіб, які їх учинили, відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди, відновлення порушених прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, а також належне і вчасне реагування на повідомлення про правопорушення, які містять ознаки злочину»;

2. виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

3. вжиття заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень;

припинення виявлених кримінальних та адміністративних правопорушень. Основою адміністративної практики поліції є Кодекс України про адміністративні правопорушення⁵, який визначає основи адміністративної процедури (склад адміністративного правопорушення, строки, право та обов'язки учасників провадження), повноваження поліції, адміністративні заходи та стягнення за скоєння адміністративних правопорушень. Поліція у своїй діяльності також керується нормами наказу МВС України № 1376 від 06.11.2015 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції»⁶. Інструкція встановлює порядок оформлення в органах Національної поліції України, у тому числі в їхніх структурних (відокремлених) підрозділах, матеріалів про адміністративні правопорушення, порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також визначає порядок контролю за дотриманням законодавства під час оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення (крім правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху);

4. вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;

2 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

3 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>

4 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17/sp:wide>

5 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

6 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#n18>

- 5. здійснення своєчасного реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;**
- 6. у випадках, визначених законом, здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення, прийняття рішень про застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання;**
- 7. вжиття заходів для забезпечення публічної безпеки та порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;**
- 8. регулювання дорожнього руху та здійснення контролю за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на дорогах.**

Закон України «Про дорожній рух» визначає правові та соціальні основи дорожнього руху з метою захисту життя та здоров'я громадян, створення безпечних і комфортних умов для учасників руху та охорони навколишнього природного середовища.⁷ Постанова Кабінету Міністрів України № 1306 від 10.10.2001 р. «Про Правила дорожнього руху»⁸, відповідно до Закону України «Про дорожній рух»⁹, встановлює єдиний порядок дорожнього руху на всій території України.

Окрім Закону України «Про дорожній рух», існує низка підзаконних нормативних актів, які регламентують діяльність груп реагування патрульної поліції (ГРПП) під час виконання обов'язків із забезпечення безпеки дорожнього руху та профілактики (припинення) адміністративних правопорушень, пов'язаних з порушенням Правил дорожнього руху:

- Постанова КМУ № 1102 від 17.12.2008 р. «Про затвердження Порядку тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання». Ця Постанова визначає порядок тимчасового затримання транспортного засобу, яке здійснюється поліцейським у разі наявності в нього підстав вважати, що водієм порушено правила зупинки або стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, що порушено правила зупинки чи стоянки на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю¹⁰;
- Постанова КМУ № 1103 від 17.12.2008 р. «Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду». Порядок визначає процедуру направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду, якому підлягають водії транспортних засобів, щодо яких у поліцейського є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, згідно з ознаками такого стану, установленними МОЗ і МВС¹¹;

7 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>

8 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF>

9 <https://zakon.help/law/3353-XII/edition27.09.2018>

10 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-2008-n>

11 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-2008-%D0%BF>

- Постанова КМУ № 1086 від 17.12.2008 р. «Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення». Порядок визначає процедуру тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення. Тимчасове вилучення посвідчення водія на транспортний засіб здійснюється поліцейським. Посвідчення водія тимчасово вилучається за наявності підстав вважати, що водієм вчинено правопорушення, передбачене Кодексом України про адміністративні правопорушення, за яке може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом. У разі вчинення правопорушення, за яке передбачено накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом, складається протокол про адміністративне правопорушення у двох примірниках і тимчасово вилучається посвідчення водія, про що робиться запис у протоколі. До винесення судом постанови у справі про адміністративне правопорушення та набуття нею законної сили, поліцейський видає водієві тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом строком не більше ніж на три місяці з дати вилучення посвідчення¹²;
- Наказ МВС України № 1395 від 07.11.2015 р. «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі». Інструкція визначає процедуру оформлення поліцейськими підрозділів поліції та поліцейськими, на яких покладаються обов'язки із забезпечення безпеки дорожнього руху в окремих регіонах та населених пунктах, де тимчасово відсутня патрульна поліція, матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі¹³;
- Наказ МВС України № 595 від 04.07.2016 р. «Про затвердження Інструкції з автоматизованого обліку адміністративних правопорушень». Інструкція встановлює порядок ведення в центральному органі управління поліції, територіальних (у тому числі міжрегіональних) органах поліції автоматизованого обліку виявлених адміністративних правопорушень. Автоматизований облік адміністративних правопорушень призначений для здійснення перевірки особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, на наявність (відсутність) даних про повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу притягнуто до адміністративного стягнення, аналізу стану застосування адміністративного законодавства органами поліції та формування статистичної звітності, у тому числі у сфері безпеки дорожнього руху¹⁴;
- Наказ МВС та МОЗ №1452/735 від 09.11.2015 р. «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції». Порядок визначає процедуру направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі — огляд), і проведення такого огляду. Огляду підлягають водії транспортних засобів, щодо яких у поліцейського є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом

12 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1086-2008-%D0%BF>

13 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15>

14 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-16#n13>

лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, згідно з ознаками такого стану, установленними МОЗ і МВС¹⁵;

9. вжиття всіх можливих заходів з метою надання невідкладної, зокрема домедичної та медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

10. у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснення контролю за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушень серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі

Постанова Кабінету Міністрів України № 866 від 24.09.2008 р. «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини»¹⁶, Постанова Кабінету Міністрів України № 800 від 03.10.2018 р. «Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю»¹⁷;

11. вжиття заходів з метою запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі.

Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» спрямовано на досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України¹⁸. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства, а також функції, повноваження та відповідальність органів Національної поліції у цій сфері.¹⁹ Також протидія домашньому насильству регламентована відомчим наказом МВС № 654 від 01.08.2018 р. «Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника»²⁰. Терміновий заборонний припис стосовно кривдника виноситься кривднику уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення. Органи поліції також ведуть профілактичний облік кривдників у відповідності до наказу МВС № 124 від 25.02.2019 р. «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України»²¹. Порядок встановлює процедуру взяття на профілак-

15 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-2008-%D0%BF>

16 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF>

17 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2018-%D0%BF#n9>

18 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

19 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>

20 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18>

21 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19>

тичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України з метою недопущення повторного вчинення домашнього насильства, забезпечення контролю за дотриманням кривдником тимчасових обмежень його прав та виконанням обов'язків, покладених на нього у зв'язку з учиненням домашнього насильства.

ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

У своїй роботі ГУ НП в Донецькій області спирається в першу чергу на план Національної поліції України — всі плани роботи підрозділів складаються на основі поточних (6 місяців) і перспективних (5 років) планів Національної поліції України. Згідно з планом основних заходів ГУ НП в Донецькій області на 2019 рік, основні зусилля підрозділів Головного управління Національної поліції області було спрямовано на виконання актів та доручень Президента України, Кабінету Міністрів України та завдань, поставлених керівництвом МВС України та Національної поліції України. Усі зміни в запланованій діяльності відбуваються під час отримання нових завдань із Києва за операціями, відпрацюваннями («Мігрант», «Зброя-вибухівка», «Мак» тощо). Після їх отримання в ГУ НП на рівні області, завдання розподіляють по районах. Інтереси місцевих громад враховуються вже виходячи з обласної програми (наприклад, «Програма розвитку Донецької області на 2019 рік»²²) та безпосередньо оперативної ситуації. Таким чином, первинно складання плану основних заходів не обговорюється з громадськістю та місцевою владою, але надалі ключові його тези стають частиною місцевих планів безпеки, обговорюються на рівні області. Консультації з обласною та місцевою владою дозволяють визначити місцеві пріоритети, обговорити їх виконання та отримати часткові ресурси для виконання.

Значні ресурси протягом року орієнтуються на виконання завдань, поставлених в ході національних операцій — «Зброя-вибухівка», «Мігрант», «Мак» та ін. Робота в рамках операцій дозволяє комплексно відпрацьовувати окремі напрями та у короткий період часу покращувати ситуацію. Водночас, як зазначили в ході експертних інтерв'ю, деякі операції, які проводяться за наказом Національної поліції України, не відображають реальності поліцейської роботи та не відповідають запитам громади: наприклад, такий пріоритет, як щотижневе відпрацювання безпеки дорожнього руху, але фіксувати швидкісний режим групи реагування патрульної поліції не можуть, тому що немає приладів для вимірювання швидкості. Це пов'язано з тим, що ексклюзивне право використовувати прилади для вимірювання швидкості (TRUCAM) належить Управлінню патрульної поліції, яке обслуговує міста Маріуполь, Краматорськ та Слов'янськ.

План діяльності ГУ НП в Донецькій області на рік дозволяє чітко визначити пріоритети, на які орієнтується поліція у своїй діяльності. Так, серед показників, за якими оцінювалася діяльність за 2019 рік, зазначені в першу чергу:

- рівень злочинності (кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень) у порівнянні з минулим роком. Окремо оцінюється реєстрація тяжких та особливо тяжких правопорушень;

²² https://dn.gov.ua/storage/app/sites/1/NewsODA/29.01.2019/PSER_2019.pdf

- кількість та питома вага розкритих кримінальних правопорушень. Особливо оцінюється кількість розкритих тяжких та особливо тяжких правопорушень;
- кількість задокументованих організованих злочинних угруповань;
- повідомлення про підозру учасникам незаконних збройних формувань та їхнім посібникам; встановлення місцезнаходження та затримання осіб, що обґрунтовано підозрюються у вчиненні вказаного злочину.

Загалом, найбільш важливим показником є співвідношення кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень та рівня їх розкриття. Стандарти якості послуг, що надає поліція, не закладені в планах — поліції пропонується орієнтуватися на Закон України «Про Національну поліцію», у якому вказано, що «поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань», а також що «кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського», та що «поліція не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань із посиленням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня» (ст. 12)²³.

Але, разом із тим, до планів діяльності ГУ НП в Донецькій області у сфері забезпечення публічної безпеки та дорожнього руху, протягом 2019 року було внесено «запровадження нової моделі надання поліцейських послуг, орієнтованої на потреби громади задля спільного безпечного середовища, що базується на філософії взаємодії поліції та громади на партнерських засадах (принцип «community policing»)». До моделі увійшли такі важливі ініціативи, спрямовані на профілактику злочинності та забезпечення безпечного середовища, як «Безпечний будинок», «Безпечне таксі», «Тонка синя лінія», «Поліція діалогу», а також створення мобільної групи поліції з реагування на випадки домашнього насильства (колишній проєкт «ПОЛІНА»), «День з дільничним». Також план роботи поліції Донецької області на 2019 рік містив завдання щодо проведення робочих зустрічей з головами ОСББ, а також мешканцями багатоповерхових будинків та представниками державних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування з метою визначення взаємодії, подальшої реалізації спільних проєктів та залучення до участі в реалізації проєктів органів місцевої виконавчої влади, а також міжнародних організацій.

Слід також відзначити, що тактичне, ситуативне планування поліцейської діяльності в сфері реагування та профілактики злочинів відбувається під час регулярних оперативних нарад за допомогою аналізу стану вуличної злочинності, де з метою визначення найбільш небезпечних місць, часу скоєння злочинів, предметів посягань та за його допомогою розробляються графіки та маршрути патрулювання.

Також до планів діяльності поліції Донецької області включено постійне інформування громадськості щодо діяльності поліції. З цією метою поліція регулярно готує та оприлюднює матеріали про діяльність ГУ НП в області у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку; інформацію про спільні заходи за участі громадських організацій, місцевих органів виконавчої влади, спрямованих на задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань; статистичні та аналітичні дані про вжиті заходи щодо виявлення, запобігання та припинення порушень публічного порядку на офіційному

23 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

сайті ГУ НП в області у розділі «Річні звіти»²⁴. Фактично ця мета досягається завдяки організації та проведенню зустрічей керівників підрозділів із представниками органів місцевого самоврядування, а також під час регулярних засідань робочих груп із громадської безпеки та соціальної згуртованості, які діють за підтримки ПРООН. На зустрічах обговорюються питання діяльності поліції, визначаються поточні проблеми та обираються ефективні способи їх вирішення.

Інформування населення про плани та результати діяльності ГУ НП в Донецькій області здійснюються через:

- телепрограми «Поліція Донеччини» на телеканалі «Маріупольське ТВ»;
- прес-конференції, брифінги, прямі ефіри на телеканалах за участю керівництва ГУ НП в області;
- друковане видання «Поліція Донеччини»;
- Youtube-канал «Поліція Донецької області»²⁵;
- Facebook-сторінку «Поліція Донецької області»²⁶;
- Instagram-сторінку «Поліція Донецької області» (@police_donobl);
- моніторинг засобів масової інформації з метою оперативного реагування на критичні матеріали у ЗМІ про діяльність поліції.

Відповідно до плану заходів з реалізації Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року²⁷, серед завдань на 2020 рік пріоритетними для ГУ НП Донецької поліції стали:

1. діджиталізація, яка забезпечує якісне виконання поставлених завдань

Пріоритет 1: цифровізація поліцейської діяльності, яка забезпечує неупередженість прийняття управлінських рішень.

Пріоритет 2: підвищення ефективності робочого процесу поліцейських, державних службовців при виконанні покладених на них основних завдань та функцій;

2. кожен українець відчуває себе захищеним від фізичних загроз

Пріоритет 1: населення задоволене рівнем внутрішньої безпеки в державі.

Пріоритет 2: протидія кримінальним правопорушенням відповідає очікуванням громадян;

3. кожна людина отримає допомогу навіть у найвіддаленіших куточках країни

Пріоритет 1: максимальна доступність поліцейських послуг у будь-якій точці держави.

Пріоритет 2: операційні процедури системи реагування на правопорушення забезпечують прибуття поліції на місце виклику в максимально стислий термін;

4. українці захищені від організованої злочинності та масових заворушень

Пріоритет 1: створення комплексної системи безпечного проведення мирних зібрань.

²⁴ <http://police.dn.ua/>

²⁵ <https://www.youtube.com/channel/UCnqdplwjm3ZNdoNy4ogNj8A>

²⁶ <https://www.facebook.com/don.gunp/>

²⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/693-2019-%D1%80>

Пріоритет 2: протидія організованій злочинності;

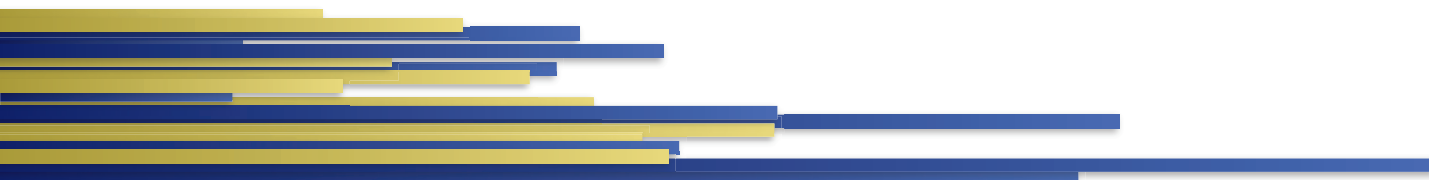
5. професійна підготовленість працівників поліції; кадровий потенціал та стан матеріально-технічного забезпечення оперативно-службової діяльності й соціального забезпечення працівників поліції відповідає їхнім потребам

Пріоритет 1: підвищення спроможностей кадрового потенціалу поліції.

З метою забезпечення виконання зазначених цілей, буде реалізовано заходи:

- подальший розвиток систем відеофіксації правопорушень та ідентифікації осіб;
- реалізація апробації системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112;
- удосконалення порядку реагування поліцейських на виклики від осіб з порушеннями мовлення та слуху;
- реалізація пілотного проекту «Поліцейський офіцер громади»;
- проведення кримінологічної паспортизації територій з метою антикриміногенного облаштування інфраструктури населених пунктів області;
- участь в організації облаштування громадських місць загального користування, об'єктів інфраструктури та рухомого складу громадського пасажирського транспорту системами термінового виклику нарядів поліції;
- запровадження мобільної версії електронного робочого місця керівника підрозділу поліції («планшет керівника») тощо.

КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОЛІЦІЇ

В ГУ НП в Донецькій області працюють 4 965 робітників, з яких жінок — 27,8 %. Найбільше жінок серед слідчих (57 %), найменше — у поліції особливого призначення (10,3 %). Протягом 2019 року до підрозділів поліції області було призначено 383 поліцейських, з яких 311 обійняли посади за результатами 4 оголошених конкурсних відборів. Зокрема скорочення некомплекту штату відбулося завдяки розробленому та впровадженому в дію проєкту іміджевої програми «Приєднуйся», метою якого була популяризація служби серед молоді²⁸. Частина працівників виконують адміністративні функції — 1 730.

Частина позицій є не укомплектованою, тобто до формування повної штатної чисельності не вистачає 1 148 працівників. Серед територіальних підрозділів найбільший некомплект у Мангушському (29,6 %); Нікольському (28,9 %), Олександрівському (27,3 %), Авдіївському (34,8 %), Мирноградському (28,4 %), Селівському (29,3 %) відділеннях поліції.

Майже всі працівники поліції представляють місцеве населення, окрім незначної кількості відряджених і так званих доданих сил, які здебільшого зайняті в обслуговуванні блок-постів. Кількість внутрішньо переміщених осіб серед особового складу ГУ НП в Донецькій області складає 942 людини.

Відтік кадрів відбувається в зв'язку з тим, що заробітна плата і умови праці є неконкурентними: люди можуть заробити більше, працюючи в інших правоохоронних органах, де графік роботи є набагато легшим, а навантаження – меншим. Своєю чергою, некомплект збільшує навантаження на працівників поліції: вони мають більше працювати понаднормово. Крім того, фактором є небезпека, що притаманна області, де триває збройний конфлікт. Так, протягом 2019 року 17 працівників поліції отримали травми, 2 — поранення.

НАВЧАЛЬНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦІЇ

Службова підготовка в ГУ НП в Донецькій області відбувається регулярно, відповідно до наказу МВС України № 50 від 26.01.2016 р. «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України»²⁹, за затвердженими темами. Щорічно в ГУ НП в Донецькій області перед початком навчального року (до 15 січня) готується відповідний наказ про організацію службової підготовки поліцейських, яким затверджується тематичний план. Згідно з наказом, заняття з персоналом поліції проводяться двічі на тиждень. Згідно з окремою вказівкою керівництва, протягом 2018 навчального року у ГУ НП в Донецькій області було проведено 128 занять та 19 додаткових занять. 2019 року кількість занять зі службової підготовки зросла до 140, до того ж було проведено 60 навчально-тренувальних зборів згідно з планом занять зі службової підготовки.

Загальні засади діяльності тренінгового центру ГУ НП в Донецькій області визначає Положення про тренінговий центр, затверджене наказом ГУ НП № 141 від 21.01.2019 р. Штат центру нараховує 20 посад, одна залишається неуккомплектованою. Серед працівників 15 осіб є атестованими. У 2019 році було підібрано та призначено на посади інструкторів особистої безпеки 2 працівників поліції та 1 провідного фахівця.

Згідно з наказом МВС України № 50 від 26.01.2016 р. «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України»³⁰, до видів службової підготовки віднесено:

- **функціональну підготовку** — набуття і вдосконалення поліцейським знань, умінь та навичок у сфері нормативно-правового забезпечення службової діяльності, необхідних для успішного виконання ним службових обов'язків;
- **загальнопрофільну підготовку** — набуття і вдосконалення поліцейським умінь та навичок практичного застосування теоретичних знань щодо формування готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику, а також надання домедицинської допомоги в процесі виконання службових завдань;
- **тактичну підготовку** — набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику;
- **вогневу підготовку** — вивчення поліцейським основ стрільби з вогнепаль-

²⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n619>

ної зброї, правомірного її застосування (використання) та вдосконалення навичок безпечного поводження з нею, швидкісної та влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях, з різних положень, в обмежений час, в русі тощо;

- **фізичну підготовку** — формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей його професійної діяльності.

Службова підготовка в органах (зкладах, установах) поліції здійснюється в робочий час згідно з розкладом занять і займає 191 годину для працівників територіальних відділів. Поліцейські зобов'язані відвідувати заняття зі службової підготовки. Виняток становлять особи, які перебувають на добовому чергуванні, лікарняному, сесії, у відпустці, відрядженні. У разі невідвідування службової підготовки або отримання незадовільної оцінки на заліках, поліцейські притягаються до дисциплінарної відповідальності.

Навчання з **функціональної підготовки** передбачає вивчення:

- міжнародно-правових актів та законодавства України у сфері дотримання прав і свобод людини та громадянина;
- особливостей застосування нормативно-правових актів, що регламентують діяльність Національної поліції України, залежно від специфіки та профілю службової діяльності, а також удосконалення навичок складання службових та процесуальних документів;
- вимог щодо дотримання поліцейськими дисципліни та законності;
- прийомів та способів успішного виконання службових завдань, відповідно до службових обов'язків поліцейського, а також вимог трудової дисципліни;
- етичних норм поведінки й толерантності під час виконання поліцейським службових обов'язків, а також у повсякденному житті;
- позитивного досвіду у роботі Національної поліції України, правоохоронних та поліцейських органів закордонних держав;
- аспектів удосконалення процесу управління органами поліції та людськими ресурсами.

Навчання з **тактичної підготовки** передбачає набуття і вдосконалення поліцейськими навичок щодо:

- збирання, узагальнення та аналізу інформації про оперативну ситуацію, прогнозування розвитку подій, прийняття раціональних управлінських рішень;
- формування морально-психологічної стійкості до виконання службових завдань в особливих умовах;
- перевірки документів у підозрілих осіб, доставлення правопорушників до підрозділу поліції, зупинки та огляду транспортного засобу;
- огляду місць можливого перебування осіб, які переховуються від слідства та суду, ухиляються від виконання кримінального покарання;
- дій при виявленні вибухових пристроїв та речовин (у тому числі наркотичних);
- припинення групових порушень публічного (громадського) порядку та масових заворушень;

- затримання правопорушників (у тому числі озброєних, у будинках та на місцевості) як особисто, так і в складі наряду з правомірним застосуванням поліцейських заходів примусу;
- припинення протиправних дій за допомогою вогнепальної зброї, застосування та використання зброї в службовій діяльності (прийняття рішення про застосування та використання вогнепальної зброї, вибір цілі для знешкодження);
- володіння прийомами особистої безпеки в типових та екстремальних ситуаціях, у разі силового припинення протиправних проявів, а також у разі аварій, катастроф та інших надзвичайних ситуацій;
- ефективного застосування основних різновидів спеціальних засобів, які перебувають на оснащенні в органах поліції, а також дотримання правил їх експлуатації.

Заняття з **тактичної підготовки** проводяться на спеціально обладнаних тактичних містечках (полігонах), у тирах (на стрільбищах) та спортивних залах (на майданчиках). Під час проведення практичних занять поліцейські екіпіруються озброєнням (страйкбольним або пейнтбольним знаряддям), спеціальними засобами індивідуального захисту та активної оборони, технічними засобами зв'язку тощо.

До складу **загальнопрофільної підготовки** входять безпека життєдіяльності та домедична підготовка, на які виділяється 15 годин. Домедична підготовка — це навчання, спрямоване на здобуття поліцейським теоретичних знань з основ медичної допомоги та оволодіння практичними вміннями й навичками, необхідними для надання домедичної допомоги особам, які її потребують. Навчання з домедичної підготовки передбачає формування у поліцейських знань та вдосконалення практичних умінь і навичок щодо надання само- і взаємодопомоги в разі отримання травматичних пошкоджень і поранень, отруєння, нещасного випадку, раптового захворювання тощо. Причому навчання з домедичної підготовки має бути практично спрямованим та займати не менше 70 % загального навчального часу від **загальнопрофільної підготовки**.

Навчання з **вогневої підготовки** передбачає:

- вивчення матеріальної частини зброї, її тактико-технічних характеристик, заходів безпеки під час поводження з нею, а також порядку і правил її застосування та використання;
- формування та вдосконалення у поліцейських практичних навичок умілого та безпечного поводження з вогнепальною зброєю (швидкісне діставання пістолета з кобури та приведення його в бойову готовність, виконання пострілу, усунення затримок при стрільбі тощо);
- виконання прийомів швидкісної стрільби в різних умовах, з різних положень, з перенесенням вогню по мішенях тощо;
- відпрацювання нормативів з вогневої підготовки.

Навчання з **фізичної підготовки** передбачає формування та вдосконалення в поліцейських:

- рухових якостей та навичок, необхідних у повсякденній діяльності та в разі виникнення екстремальних ситуацій;

- витривалості, швидкісних та силових якостей, що забезпечують можливість переслідування правопорушника та перевагу в силовому протистоянні під час його затримання, у тому числі з подоланням природних та штучних перешкод;
- навички самоконтролю за фізичним станом та станом здоров'я у процесі виконання фізичних вправ;
- практичних навичок застосування прийомів самозахисту, особистої безпеки, фізичного впливу тощо.

Первинна підготовка поліцейських здійснюється за освітньою програмою з професії «Поліцейський» у тренінговому центрі. Під час проходження первинної професійної підготовки, слухачі набувають спеціальних знань, умінь та навичок, які необхідні для виконання повноважень поліції, а також відповідної спеціальної підготовки щодо зберігання, носіння, застосування і використання вогнепальної зброї. Заняття максимально практично спрямовані та проводяться у складі навчальних груп, з-поміж яких призначаються командири. У кожній навчальній групі є куратор, якого призначають з числа викладачів тренінгового центру підготовки поліцейських. Він ревізує виконання навчального плану, дотримання розкладу занять та ведення обліку успішності перемінного складу. З метою об'єктивної оцінки знань та здібностей слухачів навчального центру підготовки поліцейських навчальною програмою передбачено складання комплексного іспиту з предметів, із яких вони вже успішно склали проміжний контроль. Після успішного закінчення навчання слухачі отримують довідку про закінчення первинної професійної підготовки встановленого зразка, яка долучається до їхньої особової справи, та відомість щодо результатів навчання.

У 2019 році у ГУ НП в Донецькій області проведено заняття за темами:

- використання зброї — 24;
- щодо навичок надання медичної допомоги — 12;
- вивчення нових законів та підзаконних нормативних актів — 11;
- щодо методів роботи під час масових заходів — 8.

Також з метою підвищення професійного рівня керівного складу проведено 4 семінари з керівниками структурних та територіальних підрозділів у системі службової підготовки. У 2018 році було проведено 35 навчально-тренувальних зборів (280 занять) із 1055 працівниками поліції.

Не всі заняття проходять в територіальних підрозділах та здійснюються силами підрозділів — частина занять відбувається на тренінгах, які проводять міжнародні організації або інструктори-поліцейські з інших країн. Також працівники тренінгового центру ГУ НП в Донецькій області здійснюють виїзди до територіальних підрозділів поліції ГУ НП в Донецькій області та проводять заняття з вогневої, фізичної та тактичної підготовки. Так, у 2019 році 123 поліцейських пройшли підвищення кваліфікації на базі відомчих закладів вищої освіти.

Протягом 2019 року ГУ НП в Донецькій області здійснювало взаємодію з Міжнародним комітетом Червоного Хреста, ПРООН, МОМ, ЕУАМ, ОБСЄ, UNOPS, UN Women. На території Донецької області для працівників поліції в рамках проєктів та програм за ініціативою міжнародних організацій було проведено понад 30 тренінгів, у яких взяли участь понад 500 працівників. З метою забезпечення безпеки і порядку в регіоні, на початку 2019 року ГУ НП в Донецькій області було включено до проєкту КМЕС в Україні «Операційна підтримка у наданні

стратегічних консультацій щодо реформування сектору цивільної безпеки України (2018—2019 рр.)». У рамках цього проєкту протягом 2019 року було проведено 7 круглих столів, 13 тренінгів, у яких взяли участь 185 працівників поліції.

Так, фахівці Канадської поліцейської місії проводили навчання з питань кримінальних розслідувань, деескалації, лідерства, протидії сімейному насильству. У 8 тренінгах Канадської поліцейської місії взяли участь 165 працівників територіальних органів та апарату ГУ НП. Також завдяки цьому тренінгу підвищили кваліфікацію 7 працівників тренінгового центру. За тими ж темами канадські поліціанти планують проводити щомісячні тренінги для особового складу ГУ НП у 2020 році. Також до участі в цих тренінгах планується залучити молодший начальницький склад ГРПП.

Усі фахівці тренінгового центру беруть участь у тренінгах, які проводять КМЕС та Канадська поліцейська місія, що дозволяє постійно підвищувати потенціал центру. Отримані під час тренінгів навички та знання працівники центру використовують у своїй повсякденній роботі.

До частини курсу загальнопрофесійної первинної підготовки, яка займає 126 годин, входять такі курси, як «Оволодіння основами антикорупційного законодавства», «Оволодіння основами професійної етики», «Оволодіння основами ефективної комунікації», «Дотримання толерантності та недискримінації в роботі поліцейського», «Формування стресостійкості», «Оволодіння основами ефективної взаємодії з населенням на засадах партнерства», «Дотримання вимог законодавства щодо запобігання та протидії домашньому насильству». Також іде професійно-теоретична підготовка (172 годин), професійно-практична підготовка (404 годин). Програма щороку поступово оновлюється. Так, у темі щодо взаємодії поліції та населення ставиться мета — вивчення принципів діяльності поліції, основ правоохоронної діяльності в суспільстві; вивчення основних завдань з активізації взаємодії між поліцією та населенням, основних елементів стратегії партнерства поліції та суспільства. Також вивчається роль поліції і громади з позицій партнерства та відпрацьовуються виявлення та розв'язання поліцейськими проблем, які виникають у повсякденній роботі. Обговорюється питання щодо налагодження взаємодії з громадськістю у вирішенні проблем під час чергування в слідчо-оперативних групах; спільна участь дільничних офіцерів, патрульної поліції (ГРПП) у розкритті злочинів (по гарячих слідах) в діяльності слідчих підрозділів. Протягом 2019 року з персоналом поліції було проведено 6 тренінгів по community policing.

Тренінговий центр ГУ НП в Донецькій області орендує приміщення в Донецькому юридичному інституті, а саме: дві навчальні аудиторії, тир, спортивну залу. Це доволі сильно обмежує можливості розвитку та створення нових програм підготовки. Існує потреба у створенні власної бази та наявності приміщень для занять з тактичної підготовки, відпрацювання практичних сценаріїв, тактики самозахисту і особистої безпеки. Особовий склад тренінгового центру потребує столів, стільців, шаф для літератури та інтерактивних дошок для навчання, точну кількість яких буде встановлено після отримання приміщень.

Серед найбільших потреб у підготовці персоналу слід виділити спеціалізацію аналітичної спрямованості, відсутність централізованої підготовки операторів лінії «102». Потрібне навчання роботі з базами даних, із якими працює Національна поліція. Необхідно приділяти більше уваги медичній підготовці, навчанню навичок спілкування і деескалації конфлікту, ефективної комунікації з громадою.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦІЇ

ГУ НП в Донецькій області довелося вибудовувати свою роботу фактично з нуля: у 2014 році, залишаючи захоплений Донецьк, персонал поліції був змушений залишити там значні ресурси — від повністю обладнаних приміщень до зброї, спеціального обладнання та транспортних засобів. Відповідно, поліція вже не перший рік потребує майже усього, починаючи від достатньої кількості приміщень і меблів, щоби розмістити персонал і створити умови для роботи, до обладнання, транспортних засобів та паливно-мастильних матеріалів.

Так, для розміщення особового складу ГУ НП використовуються три адміністративні будівлі у м. Маріуполь, у кожній із яких протягом 2015–2019 рр. було проведено значний обсяг ремонтних робіт. Головна будівля містить обладнану чергову частину, єдиний аналітично-сервісний центр, їдальню, тренажерну залу, малу залу для проведення нарад та актову залу. Проте, станом на сьогодні існує потреба розміщення працівників ГУ НП в головній адміністративній будівлі у зв'язку з тим, що наявної кількості кабінетів для зручного розташування персоналу не вистачає.

У 2020 році заплановано проведення капітального ремонту фасадів із використанням сучасних матеріалів, що дозволить здійснити їхню термомодернізацію та поліпшити зовнішній вигляд.

Фінансове та матеріально-технічне забезпечення ГУ НП відбувається за стандартною процедурою фінансування державного органу: ГУ НП складає перелік потреб та необхідний бюджет фінансування на наступний рік, і подає його до Національної поліції. Національна поліція формує національний перелік потреб та бюджет, який у подальшому розглядається Міністерством фінансів та подається в бюджетний Комітет Верховної Ради України. Далі його в двох читаннях розглядає Верховна Рада та голосує за нього, після чого він підписується Президентом України та набуває чинності. Таким чином, процедура настільки тривала та складна, що ГУ НП області повинно сформулювати потреби на наступний рік ще навесні поточного року. До цього також слід додати, що на кожному етапі бюджет зазнає змін та поправок, тож зазвичай бюджети обласних управлінь фінансуються, виходячи з кінцевих показників бюджету відомства.

У підсумку фінансові потреби, що викликані необхідністю відновлення матеріально-технічної бази управління, забирають досить багато ресурсів, у тому числі — у оперативно-службової діяльності, а також частково покриваються місцевими субвенціями.

Слід також зазначити, що суми витрат на деякі пункти бюджету є лімітованими. Так, наказ МВС України № 757 від 07.09.2017 р. «Про затвердження Порядку використання і зберігання транспортних засобів Національної поліції України»³¹ було розроблено з метою регулювання правових відносин органів і підрозділів Національної поліції України, які мають на балансовому обліку та/або експлуатують транспортні засоби, у сфері придбання, використання, зберігання, технічного обслуговування та ремонту транспортних засобів, розробки заходів щодо забезпечення безаварійної експлуатації службового автотранспорту, організації контролю за дотриманням безпеки дорожнього руху штатними та позаштатними водіями. Згідно з наказом, «потреба органів поліції у транспортних засобах, запасних частинах, паливно-мастильних матеріалах, іншому автомобільному майні визначається з урахуванням необхідності організації експлуатаційного процесу наявних транспортних засобів», а «контроль за правильним та раціональним використанням транспортних засобів, ПММ, запасних частин, іншого автомобільного майна за призначенням, у межах виконання службових завдань та відповідно до установлених норм (лімітів), покладається на керівництво органів поліції».

Сьогодні, відповідно до обліків, чисельність автомобілів ГУ НП в Донецькій області складає 793 одиниці. 700 одиниць техніки — це легкові авто. Водночас забезпечення транспортом є однією з ключових потреб поліції, тому що підрозділи обслуговують великі за площею райони і поліція не завжди може оперативно відреагувати на повідомлення. Крім того, є висока потреба в автомобілях для дільничних, що дозволить їм збільшити присутність в невеликих населених пунктах і селах. Значна частина автомобілів (164 одиниці) перебуває в поганому технічному стані і потребує або капітального ремонту, або заміни. Автомобілі з пробігом понад 250 000 км за нормативом підлягають списанню. Для ефективної роботи ГУ НП потреба в транспортних засобах становить ще 205 одиниць, а саме:

- легкові автомобілі — 140 од. (для оперативної роботи всіх служб — 107 од, для служб реагування патрульної поліції: автомобілі підвищеної прохідності типу «кросовер» — 15 од., слідчо-оперативних груп — 1 од., дільничних офіцерів поліції — 4 од.) та автомобіль прихованого бронювання для корпусу оперативно-раптові дії;
- вантажні й вантажно-пасажирські автомобілі — 42 од. (для господарчих потреб «ГАЗ-3302» або більш сучасний ТЗ — 35 од., для служб засобів зв'язку — радіорелейна станція «РС» на базі малотоннажного фургона Ford Transit — 1 од., для речового забезпечення Ford Transit — 1 од., для поліції особливого призначення — санітарний, на базі вантажно-пасажирського автомобіля Ford Transit F350 LH» і бортовий КРАЗ — по 1 од., для оперативної служби — самоскид МАЗ-4581 (до 6 тонн) — 1 од., пересувна діагностична станція (ПДС) на базі Mercedes Sprinter (15 cdi), малотоннажний вантажний фургон для потреб центру забезпечення);
- автомобілі для перевезення осіб, взятих під варту, — 4 од., для перевезення трьох осіб — на базі Fiat Doblo — 2 од., для перевезення дев'яти осіб — на базі Ford Transit — 2 од.;
- автобуси — 6 од. (для оперативної служби — 2 од. на 5 місць, для конвойної служби — 3 од. на 21 місце, для поліції особливого призначення — 1 од.);

31 http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE31066.html

- мікроавтобуси — 13 од. (для автотранспортного відділення, адміністративних, для оперативних служб — 8 од. Volkswagen Transporter (8 місць), для корпусу оперативно-раптової дії прихованого бронювання — 2 од.; пересувна вибухо-технічна лабораторія (ПВТЛ) для потреб вибухотехнічної служби на базі Renault Traffic (дизель 1,6, 140 к. с.) або Ford Transit — 1 од.; пересувний вузол зв'язку (ПВЗ) для потреб оперативних служб міст Бахмут та Краматорськ — на базі Volkswagen Transporter (8 місць) — 2 од.

Потреба в іншій техніці:

- причепа — 2 од., евакуатори — 3 од., тягач, автокран, автонавантажувач, трактор з великим ковшем, бронетехніка — по 1 од.

Додатково місячна потреба паливно-мастильних матеріалів буде складати: бензину високооктанового — 44 898 л, дизельного палива — 26 946 л.

Централізоване забезпечення органів поліції паливом здійснюється виключно в межах обсягів закуплених ПММ, відповідно до виділеного фінансування. Збільшення щомісячної норми видачі палива на користь одного органу поліції вважається недоцільним і таким, що призводить до обмеження потреби в ПММ іншого органу поліції. Самостійне придбання органами поліції пального проводиться за наявності кошторисних призначень та відповідних асигнувань. За виникнення нагальної потреби в додатковому забезпеченні ПММ для виконання поставлених службових завдань, керівництво органів поліції організовує виділення необхідної їх кількості шляхом проведення перерозподілу наявних ПММ між штатними групами (підгрупами) транспортних засобів або за рахунок наявного в органах поліції резерву ПММ. Нормування витрат ПММ по типах транспортних засобів і застосування відповідних коригувальних коефіцієнтів здійснюються органами поліції відповідно до законодавства. У разі службової необхідності термінового введення в експлуатацію новопридбаного транспортного засобу, тимчасова норма витрат палива визначається органами поліції самостійно, шляхом проведення контрольних замірів, відповідно до інформаційного забезпечення від виробників.

З метою підвищення ефективності використання транспортних засобів, забезпечення раціонального використання коштів на їх утримання і недопущення перевитрат ПММ, в органах поліції застосовуються річні норми експлуатації (через дріб вказано норму пробігу на місяць), які є максимально допустимим показником під час регулювання пробігу транспортних засобів упродовж року, що не повинен бути перевищений:

для оперативних транспортних засобів:

- з однозмінним режимом роботи — 31 680 км/2 640 км;
- із двозмінним режимом роботи — 39 600 км/3 300 км;
- із двозмінним режимом роботи для груп реагування — 96 000 км/8 000 км;
- із тризмінним режимом роботи — 120 000 км/10 000 км;
- із тризмінним режимом роботи для супроводження осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, та груп реагування — 300 000 км/25 000 км;
- підрозділів поліції особливого призначення — 72 000 км/6 000 км;
- патрульної і дорожньо-патрульної поліції — 300 000 км/25 000 км;

- перевезення затриманих та ув'язнених осіб — 52 800 км/4 400 км;
- груп безпеки руху — 50 000 км/4 166 км.

Встановлені річні норми експлуатації і є головною причиною надмірних витрат (нестачі) пального для оперативно-службового транспорту. Так, наприклад, в СРПП Волноваського району, який має протяжність з півночі на південь понад 100 км та 140 км «лінії зіткнення», реагування на подію у с. Чермалик, що розташований у 80 км від Волновахи, лише на один виклик складає понад 160 км пробігу службового авто. Тобто місячний норматив 3 300 км при такому навантаженні перевищується у 2–2,5 рази. За фактами перепробігу керівництво відділу поліції регулярно звертається з рапортами до керівництва ГУ НП, а воно, своєю чергою, доповідає розпоряднику бюджетних коштів — Національній поліції України, проте норми, встановлені наказом ще 2017 року, не змінюються. Звідси й виникають постійна нестача пального та намагання місцевих керівників поліції відшукати додаткове пальне за рахунок місцевих бюджетів та/або донорської допомоги.

Україні високою є потреба в новій оргтехніці, особливо в низових підрозділах, де працівники поліції не мають персональних комп'ютерів, які би могли забезпечити швидку та ефективну роботу і відповідний рівень захисту даних. Наявна техніка частково застаріла та фізично зношена. З урахуванням потреб відділів та відділень області, загальна потреба в оновленні комп'ютерів становить 780 одиниць. Також є постійна потреба у витратних матеріалах: папері, картриджах для принтерів. Купівля легкових автомобілів, комп'ютерної техніки, меблів, теле-, відеоапаратури регулюється Постановою Кабінету Міністрів України № 332 від 04.04.2001 р. (зі змінами) «Про граничні суми витрат на придбання автомобілів, меблів, іншого обладнання та устаткування, мобільних телефонів, комп'ютерів державними органами, а також установами та організаціями, які утримуються за рахунок державного бюджету»³². Так, заборонено купувати автомобілі, які обслуговують потреби підрозділів Національної поліції, дорожче ніж 600 000 грн, мобільні телефони вартістю понад 1 200 грн, комп'ютери дорожчі за 23 000 грн, а ноутбуки — 27 000 грн. Такі обмеження встановлені для всіх закупівель оргтехніки та мобільних телефонів без зазначення будь-яких специфікацій чи призначень.

Незалежний аудит діяльності управління поліції не виконується, адже не передбачений жодним нормативним актом МВС України.

Важливо зазначити, що після переведення управління з м. Донецька до м. Маріуполя у 2014 році, ГУ НП в Донецькій області втратило сервери та технічне обладнання (браслети з GPS-моніторингом). Через це вже 6 років на території області не застосовується такий запобіжний захід, як тримання під домашнім арештом. За необхідності ГУ НП звертається до сусідів — Харківської та Дніпропетровської областей та позичає 1 чи 2 браслети для виконання рішення суду при обраному запобіжному заході у вигляді домашнього арешту. Нове створення серверних потужностей та обладнання (браслетів) дозволить всебічно та без зайвих обмежень прав та свобод людини забезпечувати досудові розслідування кримінальних проваджень у Донецькій області.

Серед інших першочергових потреб матеріально-технічного забезпечення, які треба вирішити ГУ НП Донецької області, також є:

- здійснення заходів щодо реконструкції, капітального та поточного ремонту

32 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2001-%D0%BF>

об'єктів ГУ НП в Донецькій області;

- капітальний ремонт будівлі під розміщення підрозділу детективів — II черга;
- реконструкція будівель під розташування кінологічного центру;
- капітальний ремонт приміщень, будівель, автомобільних боксів ВЗА;
- капітальний ремонт скатної покрівлі будівлі Краматорського відділу поліції;
- капітальний та поточний ремонт ізоляторів тимчасового тримання ГУ НП;
- першочергове забезпечення формовим одягом за сезоном працівників підрозділів ДОП, СРПП, РПОП та КОРД;
- забезпечення РПОП та КОРД основними видами озброєння, бронезахисту, засобами інженерно-хімічного майна;
- придбання житла для поліцейських за допомогою системи фінансового лізингу.

З метою медичного забезпечення працівників ГУ НП, виникла також потреба у придбанні 555 індивідуальних та автомобільних аптечок. У першому кварталі 2020 року зазначені аптечки будуть отримані у вигляді технічної допомоги від EUAM.

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ В ПОЛІЦІЇ

З метою посилення мотивації офіцери поліції можуть бути нагороджені відповідно до системи заохочень, що існує у Національній поліції: подяка, отримання звання, підвищення тощо. Вони можуть отримати додаткові вихідні, а також премії за результатами роботи. Розповсюдженою є практика висловлення подяк від місцевої та обласної влади, що зазвичай відбувається у свята. Протягом 2019 року було заохочено 102 працівники поліції, зокрема нагороди від місцевої влади отримали 7 працівників. Також за підсумками 2019 року було оголошено 2 252 подяки працівникам поліції. До дисциплінарної відповідальності було притягнуто 1 523 поліцейських.

Також до посилення мотивації залучаються ресурси профспілки: протягом 2019 року вона надала матеріальної допомоги на загальну суму 1 686 000 грн, які пішли на соціальні потреби (лікування, соціально-побутові потреби, оздоровлення).

В якості покарання використовується позбавлення премій, хоча останнім часом воно використовується вкрай рідко. З огляду на те, що значна кількість працівників поліції є внутрішньо переміщеними особами і не мають власного житла, для них важливими фактором мотивації є можливість отримати житло. Так, з 2019 року було запущено програму лізингу житла для співробітників МВС України. У 2019 році в межах мотиваційної програми МВС України Державною іпотечною установою для поліцейських області було придбано 26 квартир на загальну суму 22 646 459 грн. Крім того, придбано 11 службових квартир на загальну суму 4 900 000 грн, 40 працівників змогли оформити іпотеку на вигідних умовах.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІЦІЄЮ ФУНКЦІЙ ПАТРУЛЮВАННЯ ТА РЕАГУВАННЯ

На місцевому рівні поліцією виконується повний обсяг поліцейських функцій. Фактично районний відділ поліції включає представників всіх служб, які окрім виконання своїх прямих функціональних обов'язків (наприклад, спілкування з населенням, як у дільничного) залучаються до виконання інших робіт — патрулювання, чергування на блок-постах та охорони адміністративних будівель. З одного боку, це збільшує видимість поліції в районах та посилює профілактичну роботу, з іншого — зменшує її ефективність за основними функціональними обов'язками.

Громад, які негативно ставляться до поліції, або місць компактного проживання груп, які перебувають у конфлікті з поліцією, в Донецькій області немає. Можна зазначити, що навпаки, довіра до поліції та готовність допомагати поліції в області більші, ніж у середньому по країні³³. Але водночас упродовж 2019 року на території Донецької області сталося 4 414 обстрілів. Під обстріли зі стрілецької зброї та мінометів регулярно потрапляють населені пункти Мар'їнка, Водяне, Луганське, Лебединське, Павлопіль, Широкине, Пищевик, Новолуганське, Новотроїцьке, що ускладнює доступ поліції до них. Так, протягом 2019 року 5 працівників поліції було поранено під час обстрілів. Збройний конфлікт також забирає значні ресурси поліції на профілактичне обслуговування територій: так, щодоби для несення служби на блок-постах залучаються 224 працівники поліції, із яких 175 — на стаціонарні пости та 69 — на мобільні пости.

Загалом 2019 року поліція Донецької області контактувала з населенням 5 400 000 разів. Планується, що зі впровадженням системи кримінальних проступків кількість контактів додатково зросте (разом із навантаженням на блок превенції).

Водночас згідно зі статистичними даними в Донецькій області є певна кількість населених пунктів, де зберігається високий рівень злочинності. Так, він залишається високим на території обслуговування Селидівського відділення Покровського ВП, Мангушського відділення Центрального ВП, Торецького відділення Бахмутського ВП, Краматорського ВП та Волноваського ВП. Найменший рівень злочинності — на територіях обслуговування Олександрівського відділення Краматорського ВП, Лівобережного та Кальміуського відділень Центрального ВП, Вугледарського та Нікольського відділень Волноваського ВП³⁴. За результатами діяльності протягом 2019 року було проведено ротацію 19 керівників відділів та відділень.

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ РЕАГУВАННЯ

Поліція організовує діяльність зі збору повідомлень громадян та реагування на них відповідно до вимог наказу МВС України № 111 від 16.02.2018 р. «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України»³⁵. Інструкція встановлює порядок реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, а також порядок оперативного інформування в центральному органі управління поліції, міжрегіональних територіальних органах Національної поліції України, територіальних органах поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві, їх територіальних (відокремлених) підрозділах. Орієнтовний час прибуття наряду поліції на місце події з моменту призначення наряду для реагування на правопорушення або подію (з урахуванням середньої швидкості руху автомобіля 40–50 км/год) складає:

1. у межах міста:

- до 7 хвилин — за умови перебуванні наряду в зоні оперативного реагування;
- до 10 хвилин — за умови залучення наряду з іншої (сусідньої) зони обслуговування;

2. у сільській місцевості:

- до 20 хвилин — за умови перебуванні наряду в зоні оперативного реагування;
- до 40 хвилин — за умови залучення наряду з іншої дільниці.

У разі ускладнення погодних умов, дорожньої ситуації та особливостей місцевості або інших непередбачуваних обставин, загальний строк прибуття наряду поліції на місце вчинення правопорушення або події не повинен перевищувати часу, мінімально необхідного для подолання відстані від місця дислокації наряду поліції до місця події.

Діяльність чергової служби регламентовано наказом МВС України № 440 від 23.05.2017 р. «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України»³⁶. Інструкція регламентує організацію діяльності чергової служби в центральному органі управління поліції, територіальних органах Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві, а також підпорядкованих їм територіальних підрозділах у районах, містах, районах у містах.

Чергова служба поліції складається з:

1. чергової частини НПУ;
2. чергових частин ГУ НП;
3. чергових частин територіальних підрозділів ГУ НП;
4. управління забезпечення діяльності Ситуаційного центру Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування та ситуаційні відділи управлінь організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування ГУ НП;
5. управління оперативного інформування та реагування ДООЗОР;

6. старших інспекторів-чергових (інспекторів-чергових), помічників чергових секторів реагування патрульної поліції та за необхідності інших працівників територіальних підрозділів ГУ НП, які в установленому порядку пройшли навчання та склали заліки зі знання відомчих нормативно-правових актів, що регламентують діяльність чергової служби органів (підрозділів) поліції, та відповідним наказом призначені підмінними оперативними черговими та їхніми помічниками;

7. операторів служби «102» управлінь інформаційної підтримки та координації поліції «102» ГУ НП.

Також важливим нормативним актом системи прийому та реєстрації повідомлень громадян є наказ МВС № 100 від 08.02.2019 р. «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події»³⁷. Інструкція встановлює порядок ведення єдиного обліку органами Національної поліції України, у тому числі їхніми структурними (відокремленими) підрозділами (управліннями, відділами, відділеннями) заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, а також порядок здійснення контролю за його дотриманням. Єдиний облік — це діяльність прийняття та реєстрації органами поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події. Реєстрація заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події — це присвоєння кожній отриманій заяві та повідомленню про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію порядкового номера та фіксація у відповідних облікових документах стислих даних про заяви та повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події.

Звичайним способом подати скаргу на дії або бездіяльність поліцейських є звернення до керівництва ГУ НП. Залежно від змісту повідомлення, також скаржаться до Державного бюро розслідувань або Національного антикорупційного бюро. Для перевірки скарг часто використовуються ресурси самої ж поліції — співробітників внутрішньої безпеки або представників різних відділів ГУ НП. Кількість скарг на поліцейських у 2019 році склала 3654. Здебільшого громадяни скаржилися на бездіяльність або протиправні дії. За всіма скаргами силами поліції здійснюються перевірки. За підсумками перевірок у 2019 році було підтверджено 277 скарг. За кожною скаргою, що була визнана в ході розслідування обґрунтованою, працівників ГУ НП було притягнуто до дисциплінарної відповідальності

Що стосується інформування про перебіг справи або втрачене майно, то зазвичай поліція працює зі зверненнями громадян або на особистих прийомах. Протягом 2019 року за допомогою до поліції області звернулося 405 012 громадян, що на 8 789 більше, ніж 2018 року. У всіх відділах поліції є спеціальні приміщення для прийому громадян, які позиціонуються як конфіденційні. Окремих кімнат для очікування в поліції немає, очікування зазвичай відбувається в приміщеннях біля чергової частини або в кімнатах для прийому громадян.

Окремих служб, робота яких спрямована на підтримку постраждалих, у ГУ НП в Донецькій області немає. Здебільшого це або профілактична робота, або робота за кримінальними провадженнями. Але з кінця 2019 року у Центральному відділі поліції запущено експериментальний проєкт, спрямований на регулярне інформування постраждалих від злочинів про перебіг розслідування їхніх справ.

37 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19>

Усі відділи та відділення поліції обладнано спеціальними інформаційними стендами, на яких розміщено повідомлення про керівництво органу поліції, графік прийому громадян, надано зразки заповнення документів. Також там розміщено інформацію про дільничних інспекторів: місце розташування, контактні телефони, графік роботи та їхні фото. У більшості відділів поліції на стендах також розміщено попереджувальну інформацію, спрямовану на профілактику злочинів, а також контакти юристів або сервісних НГО, інформацію для постраждалих від домашнього насильства. Зазвичай ця інформація розміщується за згодою керівництва підрозділу або управління.

КОЛ-ЦЕНТР «102»

Традиційними шляхами звернення до поліції залишаються телефонний дзвінок та написання заяви безпосередньо у відділенні³⁸. Людина, яка прийшла до поліції, зазвичай звертається до чергової частини, яка розташована біля входу, за склом. Черговий виконує первісне консультування громадян, інформує їх про порядок написання заяв або звернень, а також проводить фіксацію у відповідних журналах. Прийом звернень ведеться відповідно до наказу МВС України № 930 від 15.11.2017 р. та наказу МВС України № 440 від 23.05.2017 р. Усі звернення реєструються в спеціальному Журналі реєстрації звернень громадян³⁹ або Книзі скарг та пропозицій⁴⁰. Зустрічі з представниками громад, бесіди з ними та консультації найчастіше відбуваються у службових кімнатах відповідних працівників поліції або актових залах.

Попри те, що, відповідно до наказу ГУ НП в Донецькій області № 1260 від 12.08.2016 р., встановлено робочий час з 09.00 до 18.00, у відділах та відділеннях ведеться постійне чергування, тож люди можуть звернутись з повідомленнями про злочини або події. Проте для тих, хто перебуває віддалено або з інших причин не може звернутися безпосередньо до відділу, завжди працює телефонна лінія «102», яка цілодобово обслуговує дзвінки з усієї області. Усі дзвінки записуються, нереагування фактично неможливе.

Прийом повідомлень на лінії «102» відбувається згідно з наказом МВС України № 111 від 16.02.2018 р. та Положенням «Про організацію діяльності Єдиного аналітичного сервісного центру Головного управління Національної поліції в Донецькій області»⁴¹.

Працівники підрозділів «102» та диспетчери розміщуються в приміщеннях ГУ НП. Прийом екстрених викликів підрозділом «102» здійснюється централізовано з усієї території обслуговування відповідного ГУ НП. Кожен працівник підрозділу «102» та диспетчер чергової зміни забезпечуються відповідними автоматизованими робочими місцями та повинні мати авторизований доступ до системи «Інформаційний портал Національної поліції» (ІПНП). У ГУ НП в Донецькій області підрозділ «102» локалізовано у UASC (Об'єднаний аналітичний сервісний центр), який було відкрито 24 грудня 2016 року. До складу UASC входить кол-центр «102», система інтелектуального відеоспостереження, мобільний застосунок «Поліція 102» — «MyPol», смарт-зупинка громадського транспорту в Маріуполі. Організація роботи працівників підрозділу «102» здійснюється від-

38 <http://khpg.org/files/docs/1553006081.pdf>

39 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1493-17>

40 http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE30618.html

41 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-18>

повідно до затвердженого начальником Управління оперативно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування (УОАЗОР) графіку чергувань. Режим внутрішнього розпорядку затверджується керівником органу (підрозділу) поліції. Поліцейські, які залучені до чергування, несуть службу в однострої. Усі переговори працівників підрозділу «102» з використанням відповідного кінцевого обладнання фіксуються багатоканальним цифровим реєстратором документування мовленнєвої інформації. Запис, строк зберігання аудіо- та відеоінформації заяв та повідомлень, порядок її зняття з реєстратора визначаються в установленому порядку.

Під час спілкування із заявником, оператор «102» першочергово має встановлювати та вносити до системи ІПНП інформацію про:

- різновид правопорушення або події (визначається з урахуванням можливості настання найбільш тяжких наслідків) та визначає попередню кваліфікацію;
- час, місце (адресу), обставини вчиненого правопорушення або події (у разі неможливості заявника назвати точну адресу вчинення правопорушення необхідно уточнити приблизну адресу, де вчинено правопорушення (район, напрямок в'їзду або виїзду з міста, розташовані поблизу магазини, торговельні центри, парки або інші орієнтири), на електронній мапі встановити маркер приблизного місця вчинення правопорушення та за його допомогою знайти найближчі орієнтири, які допоможуть зорієнтуватись заявнику);
- дані про потерпілого або заявника (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, реєстрація місця проживання (перебування), місцезнаходження, абонентський номер телефону, а також чи потребує він або інші особи медичної допомоги);
- іншу необхідну інформацію, проставивши маркер події за територіальним місцем розташування підрозділу «102», у разі ненадання заявником своїх установчих даних або адреси місця вчинення правопорушення або події;
- територію місцеперебування (місцезнаходження) заявника та місця вчинення правопорушення, у разі якщо місце вчинення правопорушення або події не збігається з місцеперебуванням (місцезнаходженням) заявника.

Зазначену інформацію в системі ІПНП надіслати відповідним працівникам поліції, уповноваженим здійснювати організацію реагування на правопорушення або події (ПП, ГРПП, СОГ), за місцезнаходженням підрозділу «102».

Також важливу роль у системі реагування на повідомлення відіграє оперативний черговий територіального відділу поліції (ТВП). Його діяльність прописана в наказі МВС України № 111 від 16.02.2018 р., що згаданий вище⁴².

Згідно з положеннями наказу, отримавши телефоном повідомлення про правопорушення або подію (електронне повідомлення від працівника підрозділу «102» через систему ІПНП), оперативний черговий ТВП зобов'язаний:

- 1.** ознайомитися зі змістом повідомлення та діяти, керуючись Алгоритмом орієнтовних невідкладних дій працівника чергової служби;
- 2.** зареєструвати заяву чи повідомлення в системі ІПНП (в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події (далі — журнал ЄО) у разі тимчасової відсутності технічних можливостей для внесення таких відомостей до системи ІПНП);

⁴² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-18>

- 3.** за погодженням з диспетчером направити на місце вчинення правопорушення або події наряд поліції, окремих працівників, а в разі вчинення кримінального правопорушення — СОГ;
- 4.** контролювати виконання завдань нарядами поліції та СОГ, які направлялися диспетчерами на відпрацювання правопорушення або події;
- 5.** у разі отримання від наряду поліції, який прибув на місце події, інформації про наявність ознак кримінального правопорушення, невідкладно направити на місце події СОГ, доповісти відповідальному по ТВП (начальнику СРПП), начальнику ТВП або особі, яка виконує його обов'язки, та внести відповідну інформацію до системи ІПНП;
- 6.** у разі надходження телефонного повідомлення від диспетчера про відсутність вільних нарядів і неможливості організації реагування силами наявних добових нарядів, доповісти начальнику ТВП або особі, яка виконує його обов'язки, а також відповідальному по ТВП (начальнику СРПП), які визначають додаткові сили і засоби, що необхідно залучити для реагування на ці повідомлення, та надають доручення щодо їх направлення на місця подій;
- 7.** повідомити служби екстреної допомоги «101», «103», «104», інші правоохоронні органи та органи державної влади у разі необхідності;

Робота системи виглядає наступним чином.

Абсолютно всі повідомлення по всіх каналах (телефон, мобільні застосунки, телеграм-канал, кнопка екстреного виклику) з мобільних та міських/міжміських телефонів надходять до Єдиного аналітичного сервісного центру (UASC).

- Вхідні повідомлення обробляє оператор лінії «102» в UASC, це неатестовані оператори, які працюють на телефоні з багатоканальною лінією. Кількість каналів визначається кількістю операторів в наявності.
- Оператор «102», отримавши повідомлення, коротко випишує фабулу події та привласнює події код за видом події. По факту відбувається первинна кваліфікація події, і від її точності залежать швидкість та правильність розміщення сил та засобів для реагування.
- Оператор «102» вводить дані події в електронну картку, яка одразу потрапляє до ІПНП і стає доступною для диспетчера «102» та/або оперативного чергового ТВП. Нормативно ця інформація має бути отримання підрозділом, який має відреагувати протягом 2 хв.
- Диспетчер «102»/оперативний черговий приймає рішення, хто саме із наявних вільних патрулів/нарядів/екіпажів/СОГ поїде на конкретний виклик. Слід зазначити, що патрулі УПП Донецької області також включені до цієї системи реагування. Диспетчер «102» має доступ до програми управління нарядами (силами та засобами) «ЦУНАМІ». Програма встановлена на всі планшети всіх екіпажів, які доступні для реагування у кожний конкретний момент у режимі онлайн.
- Диспетчер/черговий приймає рішення, на який конкретно наряд/екіпаж розподілити конкретний виклик. Розподіл відбувається пересиланням електронної картки з описом події безпосередньо на планшет наряду.
- У тому разі, якщо на момент отримання виклику у диспетчера «102» відсутні вільні наряди/екіпажі, виклик переадресується на чергову службу територіального відділу поліції для реагування.

- Екіпаж/наряд, прийнявши виклик, натискає на екрані планшету клавішу «Прийняв», внаслідок чого в системі змінюється статус наряду. Прибувши на місце та з'ясувавши нові та/або додаткові обставини події, екіпаж/наряд може доповнити або змінити попередню кваліфікацію події; викликати додаткові сили реагування; викликати СОГ у разі виявлення ознак кримінального правопорушення; вирішити ситуацію та відправити в систему повідомлення «Виконано».
- Переадресація виклику на СОГ та/або інші наряди поліції відбувається за тим самим алгоритмом. Усі модифікації виклику реєструються в ІПНП окремо та лише після завершення реагування об'єднуються. До прибуття СОГ на місце події, екіпаж/наряд УПП/ГРПП здійснює охорону місця події, опитує свідків, заявників та очевидців. Після прибуття СОГ, наряд поліції за необхідності продовжує допомагати оформлювати подію або залишає місце події, відправивши повідомлення диспетчеру «Виконано». СОГ, прибувши на місце події, також опитує заявників, потерпілих, виконує первинні розшукові дії, фіксує слідову картину за участі техника або експерта-криміналіста НДЕКЦ. Після закінчення роботи СОГ, виклик закривається диспетчером «102», а дані вносяться до Єдиного обліку оперативним черговим по ТВП.

Реагування на повідомлення громадян про злочини та події

Обробка виклику та направлення на допомогу наряду поліції займає 3-5 хвилин, а середній час реагування — 9 хвилин 49 секунд. Звичайно, у першу чергу відпрацьовуються повідомлення, які містять ознаки більш тяжких злочинів або погроз; пріоритет реагування може бути змінено, якщо в іншому місці будуть потрібні додаткові поліцейські сили. В UASC Донецької області працює від 10 операторів у будні та 15 у вихідні та святкові дні. Операторів відбирає UASC самостійно, проводячи навчальний інструктаж та інформуючи про обов'язки та порядок обміну даними. Ані вищі навчальні заклади МВС України, ані Академія патрульної поліції, ані тренінговий центр не мають програми підготовки операторів «102».

Разом із тим, зі створенням ситуаційних центрів кількість зареєстрованих подій збільшилась удвічі: якщо 2017 року до поліції звернулося трохи більше 200 тисяч людей, то 2019 року — 464 232. Інформація, яка надходить до центру, швидко обробляється та надходить на планшети або телефони у відповідні місцеві підрозділи, які забезпечують відповідне реагування. Слід зауважити, що 33 % звернень (153 638) не стосувалися діяльності поліції. У середньому на добу на телефони спецлінії надходить 1 100–1 200 повідомлень, а у святкові та вихідні — понад 1 400. Це пояснюється тим, що диспетчери «102» не є тим органом, який реагує на подію та жодним чином не зацікавлені у приховуванні або відмові реєструвати подію, а лише за допомогою програми управління нарядами скеровують наявні для реагування сили поліції. Протягом останніх 3 років центр прийняв та обробив понад мільйон викликів, із яких понад 10 тисяч — від дітей. Також у кол-центрі ГУ НП в Донецькій області введено міжнародну практику утримання дитини на лінії, доки вона не опиниться поза загрозою. Протягом 3 років поліцейські врятували від небезпеки 400 дітей.

Додатковий зв'язок з поліцією забезпечують мобільні додатки «Поліція 102» (що фактично є місцевою версією додатку «My Pol»). Ними постійно користуються близько 6 тисяч громадян. Сервіси пристосовані для використання людьми з інвалідністю, зокрема порушеннями слуху. Головна функція — виклик поліції в один клік, яка дає змогу якнайшвидше отримати допомогу поліцейських в екстремальних ситуаціях, коли важлива кожна хвилина. У 2019 році поліцейські отримали майже 400 викликів через мобільні додатки⁴³. Також окремо в м. Маріуполь поліція Центрального відділу створила спеціальний телеграм-канал, до якого громадяни можуть надсилати повідомлення про події та злочини. У майбутньому планується обладнання зупинок громадського транспорту у м. Маріуполь системами швидкого повідомлення «Смартзупинка», що дозволить інформувати поліцію у разі небезпечних подій. Наразі в Маріуполі працює лише одна обладнана смартзупинка на пр. Нахімова навпроти ГУ НП в Донецькій області.

Особливістю UASC є те, що в рамках його роботи на території області пілотується системний підхід до збору та аналізу інформації про події та злочини. Так, у Донецькій області функціонують 262 інтелектуальних відеокамери, які підключені до роботи центру. Камери та програми Центру можуть розпізнавати державний реєстраційний номер, марку, модель, колір автомобіля, а також здатні здійснювати переслідування автомобілів у реальному часі. Вони також налаштовані на ідентифікацію людей та можуть розпізнавати вік, етнічне походження, вираз обличчя, наявність окулярів, навіть колір одягу. Протягом 3 років завдяки використанню розумних камер у Донецькій області затримано близько 500 транспортних засобів, зокрема ті, що були викрадені або залишили місце ДТП.

43 <http://police.dn.ua/news/view/tri-roki-pid-zahistom-u-sistemi-rozumnoi-bezpeki-na-donechchini-pratsuyut-212-intelektualnih-videokamer>

А цього року інформація, отримана з відеокамер, допомогла розкрити 3 злочини. До системи Єдиного аналітичного центру під'єднані також прифронтові райони: 6 камер стежать за безпекою у селищі Новгородському, також встановлюються ще 49 камер на межі з Харківською, Дніпропетровською та Запорізькою областями, на КПВВ, а також на трасах міжнародного та державного значення та аварійно небезпечних ділянках. За висновками аналізу оперативної ситуації, поліцією передбачено встановлення в регіоні ще 162 інтелектуальних відеокамер у місцях концентрації правопорушень. Крім того, буде розширено функціонал програмного комплексу. Так, до всіх камер буде підключено функції розпізнавання залишених речей та їхніх власників (для можливого виявлення вибухових та інших небезпечних речовин), нетипової поведінки людей (для своєчасного реагування на дестабілізацію ситуації).

У рамках підходу «community policing» та залучення громадян до забезпечення безпеки, в жовтні 2019 року було запущено телеграм-канал «Маріуполь — безпечне місто». Цей проєкт спрямований на вчасне виявлення подій, які загрожують життю, здоров'ю громадян, публічній безпеці, порушують правила благоустрою та заважають штатному функціонуванню систем життєзабезпечення міста. Він дозволяє оперативніше реагувати на події, що потребують негайного втручання правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування та комунальних служб. За 2 місяці до форуму приєдналися понад 5500 мешканців, надійшло близько 300 повідомлень. Аналогічні інноваційні проєкти відтепер запущено в інших територіальних підрозділах поліції області — Краматорську, Покровську, Слов'янську, Бахмуті, Волновасі⁴⁴.

РОБОТА ГРУП ШВИДКОГО РЕАГУВАННЯ ТА СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНИХ ГРУП

Первинне реагування на повідомлення про злочин забезпечується групами реагування патрульної поліції (далі — ГРПП) відповідно до наказу МВС України № 111 від 16.02.2018 р.⁴⁵. Група реагування патрульної поліції — наряд патрульної поліції у складі не менше 2 працівників, які в зоні оперативного реагування виконують завдання із забезпечення публічного (громадського) порядку, взаємодії з населенням, безпеки дорожнього руху, запобігання правопорушенням або подіям, оперативного реагування на них. У територіальних підрозділах вони є складовою сектору реагування патрульної поліції (далі — СРПП) — підрозділу патрульної поліції, який цілодобово забезпечує оперативне реагування на повідомлення про правопорушення або події, у межах компетенції здійснює їх розгляд, а також комплекс превентивних заходів шляхом патрулювання території обслуговування, виявлення та припинення правопорушень, застосування визначених законодавством поліцейських та інших заходів.

Сектори реагування патрульної поліції створюються у наступному порядку:

1. сектори реагування патрульної поліції утворюються у відділах, відділеннях поліції ГУ НП, на території обслуговування яких не передбачено створення підрозділів патрульної поліції Департаменту патрульної поліції Національної поліції України;

⁴⁴ <http://police.dn.ua/news/view/politsiya-zapustila-telegram-forumi-z-naselennyam-u-vsih-velikih-mistah-donechchini>

⁴⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-18>

2. для кожного відділу, відділення поліції необхідна кількість груп реагування патрульної поліції (далі — ГРПП) визначається наступним шляхом:

а) мінімальна кількість ГРПП утворюється із розрахунку 1 ГРПП на 25 тис. населення;

б) оптимальна кількість ГРПП вираховується з урахуванням коефіцієнту, помноженого на мінімальну кількість необхідних ГРПП ($K = 1 + ((1 / \text{щільність}) \times 100 - 1) / 3$, де K — коефіцієнт, 100 — максимально допустима щільність населення, а 3 — різниця між максимальною і мінімальною щільністю населення в різних областях України);

3. до складу ГРПП призначається не менше 2 працівників (як правило, інспектор та поліцейський);

4. орієнтовна штатна чисельність ГРПП повинна складати для відділу поліції — близько 40 % від загальної штатної чисельності підрозділу, для відділення поліції — близько 60 %;

5. начальник відділу, відділення поліції з урахуванням змін оперативної ситуації на території обслуговування (на час курортного періоду; у зв'язку з необхідністю проведення оперативно-профілактичного відпрацювання; для перекриття каналів надходження зброї, у тому числі із зони ООС (блок-пости); у зв'язку з уведенням надзвичайного стану, епідеміями, необхідністю виставлення карантинних та інших постів тощо) може клопотати перед начальником ГУ НП про тимчасове збільшення кількості ГРПП та інших нарядів поліції шляхом тимчасового покладання цих обов'язків на працівників інших структурних підрозділів відділів, відділень поліції або залучення додаткових сил та засобів.

Згідно з наказом № 111, органи (підрозділи) поліції та їхні посадові особи під час реагування на правопорушення або події повинні забезпечувати:

1. реагування на всі повідомлення про правопорушення або події, інформація про які отримана в будь-який спосіб, направлення на місця подій сил і засобів поліції, необхідних для захисту прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяння їх реалізації;

2. підтримання постійної готовності сил і засобів Національної поліції України до реагування на правопорушення або події;

3. орієнтування всіх видів нарядів про вчинення кримінальних та інших правопорушень, прикмети осіб, які їх учинили, об'єкти посягань;

4. особисту безпеку громадян, захист їхніх прав і свобод, законних інтересів, попередження чи припинення правопорушень, виявлення та затримання осіб, які їх вчинили, усунення негативних наслідків правопорушень або подій;

5. організацію обміну інформацією та взаємодії з іншими правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування, а також підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності під час реагування на правопорушення або події;

6. особисту безпеку працівників поліції, організацію їх навчання щодо дій у типових та екстремальних ситуаціях;

7. оперативне інформування чергових служб вищого рівня, інших органів дер-

жавної влади, підприємств, установ, організацій, до компетенції яких належить питання надання допомоги громадянам, які звернулись з відповідною заявою або повідомленням до органу (підрозділу) поліції.

Більшість видів правопорушень (найчастіших) мають відповідні алгоритми дій поліцейських ГРПП, зокрема наказом № 111 передбачено алгоритми за наступними видами кримінальних правопорушень⁴⁶: убивство, виявлення трупа, розбій, грабїж, терористичний акт або злочин із застосуванням вибухівки, анонімне повідомлення щодо загрози безпеці людей, знищення чи пошкодження об'єктів власності або можливого вчинення терористичного акту, виявлення вибухонебезпечних предметів (речовин, механізмів), затримання особи, яка чинить збройний опір, викрадення або захоплення повітряного судна, масові заворушення, напад на орган (підрозділ) поліції, захоплення заручників, групове порушення публічного (громадського) порядку або хуліганство із застосуванням зброї, хуліганство, згвалтування, нанесення тілесного ушкодження, дорожньо-транспортна пригода, незаконне заволодіння транспортним засобом, крадіжка, крадіжка зброї, вибухових, радіоактивних та отруйних речовин, крадіжка вантажів на залізничному транспорті, шахрайство, виявлення підроблених грошей чи цінних паперів, кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, вчинення кримінальних правопорушень іноземцями, особами без громадянства або стосовно них, розшук дітей, розшук осіб, які заблукали в лісі, розшук осіб, зниклих безвісти, виявлення осіб, які не можуть сповістити відомості про себе, стихійне лихо, втеча осіб з-під конвою поліції, з ізолятора тимчасового тримання або з кімнати для затриманих, застосування зброї поліцейським, кримінальні правопорушення, учинені проти працівників правоохоронних органів, суддів, державних чи громадських діячів. Так, наприклад, алгоритм дій працівника чергової служби після отримання повідомлення про розбій/грабїж включає наступні етапи.

1. Працівник чергової служби зобов'язаний з'ясувати:

- 1) час, місце та обставини вчинення кримінального правопорушення;
- 2) кількість правопорушників, їхні установчі дані, місцеперебування (місцезнаходження), прикмети, сліди, які могли залишитися на одязі та тілі правопорушників, наявність у них зброї, транспорту, шляхи можливого відходу або місця появи (переховування);
- 3) найменування, кількість і прикмети викраденого майна;
- 4) найменування та належність об'єкта, на якому вчинено кримінальне правопорушення, наявність охорони або охоронної сигналізації;
- 5) установчі дані, стан і місцеперебування (місцезнаходження) потерпілого, а якщо про кримінальне правопорушення повідомила інша особа — заявника.

2. Попередити заявника (потерпілого) про збереження обстановки та слідів кримінального правопорушення на місці події.

3. Зареєструвати повідомлення в установленому порядку.

4. негайно направити на місце події СОГ, інші наряди поліції та дільничного офіцера поліції (у межах закріпленої за ним поліцейської дільниці), представників кінологічної служби (за необхідності).

⁴⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-18>

- 5.** Негайно доповісти начальникові органу (підрозділу) поліції, його заступникам (відповідно до розподілу функціональних обов'язків), відповідальному по органу (підрозділу) поліції (начальнику СРПП) та до чергової служби вищого рівня.
- 6.** Про прикмети правопорушників, напрямок їхнього руху та транспорт, який вони використовували, викрадене майно орієнтувати:
 - 1)** усі види нарядів поліції, дільничних офіцерів поліції;
 - 2)** керівників медичних закладів (якщо є дані, що правопорушник отримав травму);
 - 3)** чергові органи (підрозділи) поліції.
- 7.** Організувати перекриття можливих шляхів відходу правопорушників, місць їхньої можливої появи (переховування) та організувати переслідування.
- 8.** Повідомити чергового прокуратури.
- 9.** За необхідності викликати на місце події бригаду екстреної медичної допомоги.
- 10.** Якщо потерпілий знаходиться в медичному закладі, одночасно з виїздом на місце події направити до нього працівника підрозділу кримінальної поліції або слідчого (дізнавача) для з'ясування обставин учиненого злочину.
- 11.** Викликати керівників (матеріально відповідальних осіб) об'єкта, де вчинено кримінальне правопорушення, чи власника майна з метою встановлення розміру заподіяних збитків та докладного опису викраденого.
- 12.** За необхідності за рішенням начальника органу (підрозділу) поліції увести в дію один зі спеціальних оперативних планів та діяти згідно з цим планом і вказівками керівника поліцейської операції.
- 13.** Надіслати до чергової служби вищого рівня інформацію про обставини вчинення кримінального правопорушення, ужиті заходи та їхні результати.
- 14.** У разі викрадення/вилучення речей внести необхідні відомості про них до системи ІПНП.

Протягом 2019 року ГРПП Донецької області здійснили 50 984 виїздів. Найбільше — у Бахмутському відділі (9 057) та Покровському відділах поліції (3 499). Середній час прибуття ГРПП на місце події склав 12 хвилин. Протягом 2019 року групами реагування патрульної поліції було задокументовано 92 188 порушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та 4 100 ДТП. ГРПП також проводять профілактичне відпрацювання районів. Протягом 2019 року на підставі аналізу аварійності ними було проведено 21 відпрацювання районів, де відзначалося погіршення рівня безпеки дорожнього руху, під час яких виявлено 4 692 порушення у сфері безпеки дорожнього руху, 773 з яких — керування транспортом у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння.

Важливою ланкою реагування на повідомлення про злочини також є слідчо-оперативна група (СОГ), яка створюється та працює відповідно до наказу № 111⁴⁷.

Завданням СОГ є виявлення, фіксація, вилучення та пакування слідів кримінального правопорушення, речових доказів, встановлення свідків та потерпілих, з'ясування обставин кримінального правопорушення, що мають значення

47 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-18>

для всебічного, повного і неупередженого їх дослідження та встановлення осіб, які його вчинили. СОГ створюються при чергових службах органів та підрозділів поліції. Склад цих груп формується з працівників поліції відповідно до графіку чергування, затвердженого керівником органа, підрозділу поліції та погодженого з керівником органу досудового розслідування. Склад СОГ визначено наказом МВС України № 575 від 07.07.2017 р. «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні»⁴⁸. До неї входять: слідчий (старший СОГ), працівник оперативного підрозділу, інспектор-криміналіст (технік-криміналіст), а також (за необхідності) кінолог зі службовим собакою. Враховуючи той факт, що НДЕКЦ не є органом Національної поліції, залучення експертів криміналістів та техніків-криміналістів відбувається в межах планів взаємодії органів та підрозділів МВС України.

Після прибуття на місце події, члени СОГ з'ясовують обставини вчинення кримінального правопорушення, встановлюють свідків, прикмети осіб, які вчинили кримінальне правопорушення та ймовірні шляхи їхнього руху. У разі необхідності вживають заходів для переслідування транспортних засобів, якими заволоділи особи, що вчинили кримінальне правопорушення, або тих, що використовувалися при його вчиненні. Беруть участь у розшуку та затриманні осіб, які підозрюються в учиненні цих кримінальних правопорушень.

Після прибуття на місце події, **слідчий:**

- 1.** керує діями інших членів СОГ та відповідає за якість проведення огляду місця події; разом з іншими членами СОГ, залученими спеціалістами, запрошеними потерпілими, свідками та іншими учасниками кримінального провадження в установленому КПК України порядку фіксує відомості щодо обставин вчинення кримінального правопорушення; вилучає речі та документи, які мають значення для кримінального провадження, та речі, вилучені з обігу, у тому числі матеріальні об'єкти, придатні для з'ясування обставин, що підлягають доказуванню, забезпечує в установленому порядку їх належне зберігання для подальшого направлення для проведення судової експертизи; має право заборонити будь-якій особі перебувати на місці огляду або залишати його до закінчення огляду та вчиняти будь-які дії, що заважають проведенню огляду;
- 2.** за наявності підстав, інформує уповноваженого працівника чергової служби про залучення додаткових сил і засобів для фіксування всіх обставин вчиненого кримінального правопорушення;
- 3.** за необхідності після початку кримінального провадження допитує про обставини вчиненого кримінального правопорушення заявника, потерпілого, свідків та інших учасників кримінального провадження; надає письмові доручення працівникам оперативних підрозділів про проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні.

Працівник оперативного підрозділу на місці події:

- 1.** здійснює поквартирний або подвірний обхід із метою виявлення свідків вчиненого кримінального правопорушення, збору відомостей, що можуть бути використані як докази;

48 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#n14>

2. установлює час, місце та обставини вчинення кримінального правопорушення; кількість осіб, які його вчинили, їхні прикмети; наявність у них зброї, транспортних засобів, слідів на одязі чи тілі, які могли залишитися через опір потерпілих або під час подолання перешкод; індивідуальні ознаки викрадених речей; напрямок руху осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, інші відомості, необхідні для їх встановлення; використовує наявні джерела оперативної інформації з метою розкриття кримінального правопорушення;

3. негайно інформує слідчого про одержані дані щодо обставин вчинення кримінального правопорушення та осіб, які його вчинили, для їх подальшої фіксації шляхом проведення слідчих (розшукових) дій або негласних слідчих (розшукових) дій;

4. виконує письмові доручення слідчого про проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Під час їх виконання користується повноваженнями слідчого.

Інспектор-криміналіст (технік-криміналіст) на місці події:

1. надає консультації слідчому з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок;

2. з використанням спеціальних знань та навичок, науково-технічних засобів і спеціального обладнання здійснює вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складає плани і схеми, виготовляє графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей;

3. виявляє, фіксує, здійснює вилучення та пакування матеріальних об'єктів, які несуть на собі слідову інформацію вчиненого правопорушення;

4. здійснює експрес-аналіз за зовнішніми характеристиками вилучених об'єктів (без надання письмового висновку), звертає увагу слідчого на фактичні дані, що мають значення для розслідування обставин кримінального правопорушення;

5. відповідає за якісну фіксацію всієї слідової інформації, повноту відображених про це даних у протоколі огляду та схемі (плані) до нього.

Дільничний офіцер поліції (поліцейський патрульної поліції) на місці події:

1. до прибуття СОГ забезпечує охорону місця події, збереження слідів вчиненого кримінального правопорушення та в разі необхідності організовує надання невідкладної медичної допомоги потерпілим особам;

2. з'ясовує обставини вчиненого кримінального правопорушення, установлює свідків, очевидців події, прикмети правопорушників, збирає інші відомості, що можуть бути використані як докази;

3. інформує уповноваженого працівника чергової частини органа, підрозділу поліції про обставини вчинення кримінального правопорушення та осіб, які його вчинили, для вжиття невідкладних заходів щодо їх затримання;

4. після прибуття СОГ, негайно інформує слідчого про одержані дані щодо обставин вчинення кримінального правопорушення та осіб, які його вчинили, для їх подальшої фіксації шляхом проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій.

Кінолог на місці події:

- 1.** за узгодженням зі слідчим визначає межі огляду місця події і порядок його проведення з метою виявлення слідів і предметів, які мають значення для застосування службового собаки, на основі наявної інформації визначає доцільність його застосування;
- 2.** вживає заходів для розшуку та затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, шляхом застосування службового собаки по запахових слідах, речах і предметах, залишених на місці події, а також з метою пошуку слідів і предметів, які мають значення для розкриття й розслідування кримінального правопорушення;
- 3.** бере участь у блокуванні місця вчинення кримінального правопорушення, його огляді, виявленні, фіксації, вилученні і зберіганні предметів і слідів, які можуть бути використані для розшуку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, із застосуванням службового собаки;
- 4.** позначає місця виявлення на шляху слідування службового собаки предметів і речей, які можуть бути використані для пошуку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, із застосуванням службового собаки;
- 5.** доводить до відома керівника СОГ інформацію про можливе походження запахоносіїв (слідів, предметів), виявлених на місці події, та їх використання для розкриття та розслідування кримінального правопорушення;
- 6.** використовуючи отриману інформацію, застосовує службового собаку для розшуку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, за її запаховими слідами;
- 7.** обстежує за допомогою службового собаки прилеглу до місця події територію та можливі місця укриття особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (горища і підвали прилеглих будівель, які не є житлом чи іншим володінням особи, незамкнені сховища, лісопаркові зони, кар'єри тощо);
- 8.** разом з іншими працівниками поліції бере участь у переслідуванні та затриманні осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення, застосовує при цьому службового собаку;
- 9.** за відсутності можливостей застосування службового собаки або в разі втрати ним сліду, діє за вказівкою керівника СОГ.

В Донецькій області працює 41 слідчо-оперативна група, які фактично є низовою ланкою реагування на повідомлення про події, які містять ознаки злочину. Середній час прибуття поліції на місце події або за викликом становить 10 хвилин. У низці найбільш віддалених районів або за несприятливих обставин (обстріл, погані погодні умови) час прибуття істотно збільшується.

Загальна кількість виїздів слідчо-оперативних груп у 2019 році в Донецькій області склала 297 157, до цього також слід додати 50 984 виїзди ГРПП. Загалом вони відреагували на 405 012 заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події.

Патрулювання територій сільських відділів поліції не передбачено та не виконується — на це не вистачає ані транспортних та технічних, ані людських ресурсів. Робота в сільській місцевості ведеться або профілактична (дільничними), або у вигляді реагування на повідомлення, або в рамках відпрацювань населених пунктів під час рейдів.

ГУ НП в Донецькій області також провадить роботу, спрямовану на побудову взаємодії з патрульною поліцією Донецької області. Окрім того, що вони об'єднані в системі реагування UASC, розглядається ідея організувати спільне патрулювання ГРПП і патрулів УПП (тільки у патрульних є спеціальні камери для вимірювання швидкості руху TRUCAM і санкціоновані точки вимірювання швидкісного режиму).

РОБОТА ДІЛЬНИЧНИХ ІНСПЕКТОРІВ ПОЛІЦІЇ

Окрім груп реагування патрульної поліції (ГРПП) та слідчо-оперативних груп (СОГ), важливу роль у реагуванні та профілактиці правопорушень, взаємодії з населенням в ГУ НП виконує служба дільничних. Їхня робота регламентована наказом МВС України № 650 від 28.07.2017 р. «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції»⁴⁹. Відповідно до наказу, дільничний організовує превентивну (профілактичну) роботу, яка передбачена законодавством України та спрямована на попередження кримінальних та інших правопорушень, перевірку дотримання обмежень, установлених законом відносно осіб, які перебувають на превентивному обліку, здійснення поліцейського нагляду. Дільничний організовує свою роботу в межах поліцейської дільниці — території, що обслуговується дільничним офіцером поліції (ДОП), із чисельністю населення, що не перевищує 6 тис. осіб у сільській місцевості та 7 тис. осіб — у містах. Основним місцем несення служби дільничного є поліцейська станція — службове приміщення, що надається ДОП для виконання покладених на нього завдань із забезпечення правопорядку в межах поліцейської дільниці.

Слід зазначити, що на сайті ГУ НП в Донецькій області працює інформаційна програма, розміщено інформацію щодо особистих даних всіх дільничних, їхніх дільниць обслуговування, годин роботи, адреси перебування, контактних телефонів. Запуск цієї програми зробив дільничних значно більш доступними для населення регіону. Загалом на території області функціонує 128 поліцейських станцій. Дільничні офіцери поліції залучені, в першу чергу, до профілактичної роботи (відвідування вдома, адміністративний нагляд, інформування), але долучаються і до реагування на повідомлення про злочини. Так, протягом 2019 року дільничними Донецької області було розкрито 3 821 злочин, виявлено 150 000 адміністративних правопорушень. Окремим напрямком залишається робота з домашнім насильством: так, дільничні протягом 2019 року склали 5 681 протокол, поставили на облік 3 483 кривдники, відкрили 69 кримінальних проваджень за фактами вчинення насильства.

Також важливим напрямом роботи дільничного є робота з домашнім насильством. З метою своєчасного реагування на факти вчинення домашнього насильства, в Центральному та Краматорському відділах поліції ГУ НП в Донецькій області з вересня 2019 року впроваджено пілотний проєкт — мобільні групи з реагування на повідомлення про вчинення домашнього насильства (колишній проєкт «ПОЛІНА»). До груп входять дільничний та патрульний офіцери поліції. Такими групами вже здійснено 1 311 виїздів, прийнято 445 заяв, за якими 228 громадян притягнуто до відповідальності, винесено 91 терміновий заборонний припис.

⁴⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17>

В рамках повсякденної діяльності дільничний офіцер поліції працює з різними вразливими верствами населення — сім'ями у складних життєвих обставинах, людьми похилого віку. Але окремих спеціальних програм щодо роботи з ними поки що не створено, і відповідних показників за цим напрямком наказом не передбачено.

Окремим напрямом діяльності, до якого залучаються всі наявні ресурси, у тому числі дільничні, є забезпечення порядку на масових заходах та патрулювання. Так, протягом 2018 року на території Донецької області відбулося 2 955 масових заходів, у яких взяли участь 1 096 375 осіб, на охороні публічного порядку було задіяно 24 175 працівників поліції, у тому числі 555 працівників поліції з груп превентивної комунікації та 1 040 військовослужбовців Національної гвардії України. Упродовж 2018 року на охорону публічного порядку на території Донецької області в середньому виставлявся 481 працівник поліції, що в середньому складає 206 патрулів у складі працівників поліції з різних служб:

- 67 піших патрулів;
- 53 автопатрулі (з них 44 ГРПП);
- 62 наряди управління патрульної поліції;
- 14 нарядів підрозділів поліції особливого призначення інших областей;
- 10 нарядів поліції охорони, сумісні з територіальними підрозділами.

Робота дільничного залишається однією з найскладніших у поліції: окрім виконання різних завдань, які є функціональними (прийом громадян, розгляд заяв, реагування на повідомлення, відвідування осіб, що перебувають під наглядом), дільничний постійно залучається до виконання інших завдань — чергувань, патрулювань, масових заходів, відпрацювань. Саме тому звичайний графік роботи дільничного (з 09.00 до 18.00) ніколи не дотримується, часто дільничні змушені працювати цілодобово. Некомплект серед дільничних офіцерів поліції залишається досить високим та складає 172 особи по області. У Центральному відділі поліції неуконкомплектованими залишаються 13 посад, у Бахмутському — 17, у Волноваському — 8, у Краматорському — 13, у Покровському — 5, у Слов'янському — 14.

Загалом до основних напрямків/функцій дільничного офіцера поліції віднесено:

- 1.** здійснення профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню кримінальних та інших правопорушень;
- 2.** виявлення причин та умов, що призводять до вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття у межах компетенції заходів для їх усунення;
- 3.** вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок вчинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- 4.** здійснення своєчасного реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;
- 5.** у випадках, визначених законом, здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, прийняття рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання;

- 6.** доставляння у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;
- 7.** вжиття всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я, а також особам, які постраждали від торгівлі людьми;
- 8.** вжиття заходів для запобігання вчиненню домашнього насильства та його припинення відповідно до спільного наказу МВС та МСП України № 369/180 від 13.03.2019 р. «Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства»⁵⁰;
- 9.** здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система, відповідно до наказу МВС України № 622 від 21.08.1998 р. «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів»⁵¹;
- 10.** взаємодія відповідно до законодавства у межах контрольованих прикордонних районів з дільничними інспекторами прикордонної служби щодо проведення превентивних заходів з протидії нелегальній міграції та іншій протиправній діяльності на державному кордоні, отримання інформації про шляхи проникнення та накопичення контрабандних товарів, а також мешканців населених пунктів, розташованих поблизу державного кордону, які здійснюють незаконні операції з переміщення товарів;
- 11.** вжиття заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку під час примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), а також заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю державних виконавців, приватних виконавців та інших осіб, які беруть участь у вчиненні виконавчих дій, здійснення приводу у виконавчому провадженні відповідно до Закону України «Про виконавче провадження»⁵²;
- 12.** участь у межах повноважень, передбачених законом, у здійсненні заходів, спрямованих на соціальну адаптацію осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі, відповідно до Закону України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк»⁵³.

Окрім тренінгів та зборів, які проводить навчальний центр ГУ НП у Донецькій області, в рамках службової підготовки протягом 2019 року у різних тренінгах та підвищеннях кваліфікації взяло участь 96 дільничних офіцерів поліції.

50 http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE33304.html

51 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>

52 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>

53 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17>

Так, вони відвідали:

- 3 тренінги щодо протидії домашньому насильству (2 з яких відбулись у м. Київ);
- 3 тренінги та здійснили навчальний візит з обміну кращими практиками щодо взаємодії з громадами до м. Ужгорода;
- 5 тренінгів щодо формування гендерної культури в поліції.

Робота дільничних офіцерів Донецької області потребує покращення технічної складової: для повсякденної роботи потрібно 102 персональних комп'ютери та 105 принтерів. Дільничні офіцери поліції Донецької області забезпечені 71 одиницею автотранспорту, що складає лише 28,3 % від необхідної кількості автотранспорту, відповідно до норм належності, прописаних у наказі МВС України № 757 від 07.09.2017 р. Загальна потреба складає 180 автомобілів. Із загальної кількості автомобілів, які використовують дільничні, є: 2 авто, строк експлуатації яких складає понад 20 років, 26 — зі строком експлуатації понад 15 років та 23 зі строком експлуатації понад 10 років. 27 % автомобілів служби перебувають у несправному стані, підлягають списанню або проведенню капітального ремонту. Такі автомобілі перебувають на балансі Бахмутського, Слов'янського відділів, Нікольського, Торецького, Лівобережного, Мангушського, Костянтинівського та Мар'їнського відділень. Також є 2 територіальних підрозділи, де дільничні офіцери взагалі не мають транспортних засобів, — Кальміуський (потреба 5 одиниць) та Вугледарський (потреба 1 авто). На території Донецької області розташовано 128 поліцейських станцій, із яких 70 потребують проведення ремонтних робіт (30 — капітального ремонту). Найгірша ситуація — у Приморському ВВП, де всі 7 поліцейських станцій потребують ремонту. Слід зазначити, що в Мар'їнському ВВП всі (дві) поліцейських станцій потребують капітального ремонту.

Задля побудови тісної взаємодії поліцейського з об'єднаною територіальною громадою та орієнтації на її потреби, розпочато національний проєкт «Поліцейський офіцер громади» (ПОГ). Відповідно до його положень, поліцейський офіцер громади — це працівник, який забезпечуватиме порядок на території однієї громади, своєчасно реагуватиме на її потреби та об'єднуватиме в собі функції одразу чотирьох поліцейських: дільничного, патрульного, працівника ювенальної превенції та дозвільної системи, який працює за окремим планом та не залучається до загальних заходів територіального підрозділу поліції. ГУ НП оцінює готовність ОТГ прийняти на баланс офіс офіцера і витрати на його утримання, далі проводиться конкурсний відбір серед чинних офіцерів поліції, після цього починається їхнє навчання протягом 2 місяців. Громада бере на себе зобов'язання забезпечити ПОГ приміщенням, покрити витрати на комунальні платежі, а також забезпечити 150 літрів пального на місяць. Окремі громади зобов'язуються купити автомобіль, оргтехніку та житло для ПОГ. Офіцер громади буде реагувати на усі виклики самостійно та розслідувати дрібні злочини в громаді. З 1 липня 2020 року, після набрання чинності Кодексом про кримінальні проступки, дільничний офіцер поліції також буде здійснювати розслідування проступків у вигляді дізнання та скеровувати обвинувальні акти до суду. Наскільки успішним стане цей проєкт, передбачити складно, бо багато залежить від спроможності громади забезпечувати офіцера всім необхідним для роботи і можливості ГУ НП надати йому свободу дій на території громади, причому, не залучаючи його до інших заходів.

Станом на 1 січня 2020 року проєкт «Полицейський офіцер громади» працює у 7 областях України: Дніпропетровській, Кіровоградській, Харківській, Черкаській, Волинській, Рівненській і Хмельницькій. Донецька область планує приєднатися до проєкту в березні 2020 року.

Проєкт планується реалізовувати за таким планом.

1. Видання наказу Національної поліції України про запровадження проєкту в Донецькій області.
2. Презентація проєкту в області.
3. Обстеження громад, які подали анкети, та визначення ОТГ, які братимуть участь в проєкті.
4. Підписання меморандуму про співпрацю між обраними ОТГ та ГУ НП в Донецькій області.
5. Подання електронних анкет поліцейських для відбору на посаду поліцейського офіцера громади (ПОГ).
6. Відбір кандидатів за даними анкет.
7. Тестування кандидатів.
8. Співбесіда з комісією (склад комісії: представник департаменту превентивної діяльності НПУ; начальник відділу дільничних офіцерів поліції УПД ГУ НП, представник міжнародної організації ICITAP, заступник начальника ГУ НП, представники ОТГ).
9. Проходження поліграфу.
10. Направлення кандидатів, які пройшли відбір, на проходження спеціального підготовчого курсу на базі Дніпропетровського ДУВС МВС України.
11. Стажування ПОГ у громадах.
12. Робота ПОГ у громадах.

Для участі в проєкті буде відібрано ОТГ з тих, що подали заявку у вересні 2019 року (Іллінівська, Званівська, Черкаська, Андріївська, Миколаївська, Лиманська, Соледарська, Новотроїцька селищна рада (майбутня Ольгінська ОТГ)). В процесі спільної роботи ГУ НП з громадами, було визначено перелік потреб, які треба задовольнити для успішного запуску проєктів ПОГ:

- **Іллінівська ОТГ (потреба — 3 ПОГ)**

службовий автомобіль, 2 персональних комп'ютери, 2 письмових столи, 2 приставних столи, 2 МФУ, 10 стільців офісних, 2 шафи для одягу, 2 шафи для паперів, 2 дивани;

- **Шахівська ОТГ (потреба — 2 ПОГ)**

службовий автомобіль, 2 персональних комп'ютери, 2 МФУ;

- **Званівська ОТГ (потреба — 1 ПОГ)**

службовий автомобіль, 1 персональний комп'ютер, письмовий стіл, приставний стіл, МФУ, шафа для одягу, шафа для паперів;

- **Черкаська ОТГ (потреба — 1 ПОГ)**

службовий автомобіль, МФУ;

- **Андриївська ОТГ (потреба — 1 ПОГ)**

службовий автомобіль, персональний комп'ютер, МФУ;

- **Миколаївська ОТГ (потреба — 1 ПОГ)**

службовий автомобіль, МФУ;

- **Лиманська ОТГ (потреба — 1 ПОГ)**

службовий автомобіль, персональний комп'ютер, письмовий стіл, приставний стіл, МФУ, 5 стільців офісних, шафа для одягу, шафа для паперів;

- **Соледарська ОТГ (потреба — 2 ПОГ)**

службовий автомобіль, 2 персональних комп'ютери, 2 письмових столи, 2 приставних столи, 2 МФУ, 10 стільців офісних, 2 шафи для одягу, 2 шафи для паперів;

- **Новотроїцька селищна рада (потреба — 1 ПОГ)**

службовий автомобіль.

Фахівці ГУ НП зазначають, що кожен ПОГ потребуватиме специфічного службового автомобіля, пристосованого для пересування бездоріжжям (Renault Duster, 1,5, 4 x 4).

У всіх ОТГ, що бажають отримати свого ПОГ, виділено окремі приміщення, окрім Лиманської. Враховуючи значну територію громади, спочатку проєкт планується запускати частково. Передбачається, що поліцейський офіцер громади буде обслуговувати села Зарічне, Торське, Терни, Ямполовку, Колодязі. Для запуску проєкту в Лиманській ОТГ потрібен капітальний ремонт приміщення поліцейської станції.

Разом із тим діяльність поліцейського офіцера громади регламентується тими ж наказами та нормативними актами, що й звичайного дільничного офіцера поліції. Окремого наказу, який би регламентував роботу поліцейського офіцера громади та фактично закріплював його роботу виключно на громаду, не існує, що у майбутньому може стати ризиком для тривалого та сталого розвитку цього проєкту.

КОМУНІКАЦІЯ ПОЛІЦІЇ З МЕШКАНЦЯМИ І ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ТА ЇХНЄ ІНФОРМУВАННЯ

На виконання положень Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, наказу МВС № 1352 від 28.12.2019 р. «Про організацію виконання в НПУ плану заходів з реалізації Стратегії розвитку органами системи МВС до 2020 року», затвердженого набору індикаторів високого рівня для оцінювання досягнення мети Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року та за підтримки проєктів ПРООН, Головне управління поліції в Донецькій області першим у країні запустило практику регулярної звітності перед громадами за допомогою **спеціально розроблених форм звітності**. Ці звіти презентуються керівництвом ГУ НП і територіальних підрозділів поліції на зустрічах і розміщуються на офіційному сайті ГУ НП в Донецькій області⁵⁴ у рубриці «Звіти» у формі презентацій з наданням цифрових показників, діаграм, інфографіків, що позитивно впливає на взаємини поліції і громади. Усього керівництвом ГУ НП та територіальних підрозділів поліції області 2018 року проведено 27 пресконференцій, 32 брифінги, 61 круглий стіл та 6 прямих ефірів. Ці заходи висвітлено на сайті ГУ НП в Донецькій області, у соціальних мережах та ЗМІ.

Дільничні офіцери поліції проводять відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування областей, районів, міст та сіл з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування і населенням. Під час зустрічей дільничний офіцер інформує про стан законності, боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території. Протягом 2018 року було проведено 563 таких зустрічі, найбільше — у Волноваському, Слов'янському, Великоновосілківському та Нікольському відділах поліції.

Важливим містком між поліцією та населенням в області є створення та реалізація програм, розроблених разом із місцевою владою та спрямованих на покращення безпеки. Ця взаємодія опосередковано залучає кошти громади до виконання правоохоронних функцій. Так, у межах Програми економічного і соціального розвитку Донецької області на 2019 рік, ГУ НП в області було профінансовано заходи на загальну суму 19 483,4 млн грн. Завдяки цим коштам вдосконалено програмне забезпечення та забезпечено подальший розвиток Єдиного аналітичного сервісного центру UASC:

1. побудовано систему відеоспостереження на автодорогах загального користування державного значення;

⁵⁴ <https://dn.npu.gov.ua>

2. придбано:

- пакети програмного забезпечення;
- накопичувачі SSD;
- міжміський автобус;
- пристрої типу «Краб» для блокування коліс транспортних засобів.

З метою профілактики наркотизації населення та особливо молоді, ГУ НП в області розроблено та впроваджуються регіональні програми з профілактики правопорушень серед дітей на 2019–2022 роки та з протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів в Донецькій області на 2019–2021 роки. 2019 року програми вже було обговорено з обласною владою та затверджено розпорядженням голови Донецької обласної цивільно-військової адміністрації № 1512/5-19 від 28.12.2019 р.

Іншою регіональною програмою, яку втілює ГУ НП разом із громадами області, є «Регіональна програма профілактики правопорушень серед дітей на території Донецької області на 2019–2022 роки». Метою програми є зниження дитячої злочинності, здійснення діяльності, спрямованої на реалізацію та захист прав і свобод дітей. У рамках програми 2019 року було створено 61 шкільну службу порозуміння в закладах освіти, вирішено 65 конфліктних ситуацій серед учнів, проведено 50 тренінгів для отримання навичок медіації. У вказаних тренінгах взяли участь 457 учнів і 27 вчителів. Також інспекторами ювенальної превенції було проведено 129 профілактичних заходів з використанням відновних практик з дітьми та батьками.

Враховуючи те, що домашнє насильство є розповсюдженим злочином, поліція Донецької області активно співпрацює з місцевою владою, міжнародними та громадськими організаціями задля зменшення кількості випадків та шкоди від цих правопорушень. З цією метою проводяться зустрічі, тренінги та розпочата робота спеціальної мобільної групи поліцейського реагування, до складу якої входять представники поліції та соціальних служб.

Окрема робота ведеться пресофіцерами для збільшення поінформованості громадян про поліцію області. Так, 2019 року було проведено конкурс «Обери обличчя поліції Донеччини», у якому під час незалежного інтернет-голосування серед 118 дільничних, оперативників та слідчих, своє «обличчя поліції» обирали мешканці області. До конкурсу було залучено більшість вебсайтів міст та районів Донецької області, він стартував на початку травня в рамках проекту «Приєднуйся». Умовою медійного проекту стало публікування фотографій учасників-поліцейських з короткою історією їхнього професійного життя, описом почуттів та мрій. Громадянам потрібно було підписатися на facebook-акаунт поліції Донецької області, вподобати вказане фото, зробити репост цього запису на своїй сторінці та позначити трьох друзів у коментарях до допису.⁵⁵ Таким чином, громадяни подивилися на правоохоронців з іншого боку, як на близьких та звичайних людей, «без погонів», історії яких мотивують, заряджають та популяризують професію правоохоронця.⁵⁶ У голосуванні взяли участь майже

55 <http://police.dn.ua/news/view/viznachenno-dvoh-peremozhtsiv-giveaway-pidtrimuj-politsiyu-donechchini>

56 <http://police.dn.ua/news/view/zhiteli-regionu-obrali-peremozhtsiv-konkursu-oblichchya-politsii-donechchini-foto>

55 тисяч осіб, які завдяки конкурсу змогли познайомитися з представниками поліції, які працюють у їхніх громадах.

Також у лютому 2020 року у Донецькому ГУ НП виділили окрему телефонну лінію для найбільш популярних запитань громадян. Мета проєкту — покращити взаємодію з населенням, забезпечити оперативне реагування на звернення та отримати об'єктивні відгуки про роботу поліції. За телефонами, вказаними на сайті управління, громадяни можуть:

- отримати інформацію про хід розслідування кримінальних проваджень;
- дізнатися про стан розгляду звернень, поданих до органів поліції;
- отримати довідкову інформацію (адреса підрозділу поліції, ПІБ дільничного офіцера поліції, який обслуговує територію проживання заявника, питання щодо ускладнень дорожнього руху тощо);
- повідомити про протиправні дії, бездіяльність або порушення прав і законних інтересів громадян з боку поліцейських.

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ ТА НАСЕЛЕННЯ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА

У ГУ НП в Донецькій області для покращення поліцейського сервісу відповідно до очікувань громадян була створена Експертна рада з втілення інноваційних ідей — орган, до якого входять представники як поліції, так і громадських організацій та під час засідань якого розглядаються ідеї нових проєктів, спрямованих на покращання діяльності поліції. Серед найбільш важливих результатів її роботи такі.

1. Реалізація проєктів «Безпечний будинок»

Мета проєкту: створення безпечних міст шляхом збільшення безпечних осередків та консолідації зусиль поліції та громадськості. Виконання проєкту передбачає налагодження дієвої комунікації поліції та об'єднань співвласників багатоквартирних будинків з метою ефективного розв'язання локальних проблем. Протягом 2018—2019 років у Донецькій області було обстежено 1780 будинків. Усього по області вже відкрито 144 таких безпечних будинків, де встановлено відеонагляд (750 додаткових відеокамер), освітлення (586 освітлювальних приладів), обладнано 386 замикальних засобів та 38 парканів; входи до підвалів обладнано 220 новими дверима; заґратовано 233 вікна; обладнано 34 дитячих майданчики. Із жителями постійно працюють дільничні: 2019 року було проведено 296 превентивних бесід, в тому числі з раніше засудженими особами — 90. Також було проведено 190 бесід із сімейними кривдниками, 24 — з батьками, які ухиляються від виконання батьківських обов'язків, 56 — з конфліктними особами. Проведено роботу в 10 сім'ях у СЖО та з 7 дітьми-правопорушниками. Було проведено 38 зустрічей із представниками ОСББ. Як наслідок — зниження рівня правопорушень, мінімум конфліктів із сусідами та покращення діалогу з поліцейськими. Проєкт «Безпечний будинок» включено до Плану заходів на 2021—2023 роки Стратегії розвитку Донецької області до 2027 року.

2. Проєкт «Відновні практики: прості рішення складних питань»

Проєкт спрямований на безпеку дітей та мирне вирішення конфліктів між однолітками. Завдяки проєкту та для забезпечення ефективної взаємодії поліції та дітей, у поліцейських підрозділах в рамках комплексної системи превентивних заходів наразі створюються «зелені кімнати» — у Центральному ВП, Слов'янському ВП, Кальміуському ВП, Лівобережному ВП, Приморському ВП, Мангушському ВП, Дружківському ВП та Добропільському ВП. Також потребують таких кімнат міста Краматорськ, Бахмут, Костянтинівка, Покровськ, Селидове, Волноваха. Основне завдання цих об'єктів — повноцінне забезпечення прав і свобод дитини в ході слідчих та процесуальних дій шляхом створення сучасних умов

та впровадження європейських стандартів у спілкування офіцера з дитиною, що стала свідком або постраждалою від злочину або знаходиться у конфлікті із законом.

Окремим напрямком роботи для поліції є протидія домашньому насильству. Наказом Національної поліції України № 871 від 30.08.2019 р. в Донецькій області створено дві мобільні групи з реагування на повідомлення про факти домашнього насильства (м. Краматорськ та м. Маріуполь) (колишні групи «ПОЛІНА»). До складу груп, що виїжджають на повідомлення про домашнє насильство, входять дільничні офіцери та співробітники патрульної поліції, у разі необхідності наряд залучає спеціалістів соціальних служб та медиків. Групи надають правову допомогу постраждалим, за необхідності ізолюють їх від кривдника, складають адміністративні протоколи та виносять заборонні приписи агресорам. Протягом 2019 року поліцейські мобільні групи здійснили 904 виїзди на повідомлення про сімейне насильство, третина з яких підтвердилися, склали 3000 протоколів за ст. 173-2 та відкрили 30 кримінальних проваджень за ст. 126-1 КПК України, винесли 47 термінових заборонних приписів.

Разом з тим, потреба в саме такій діяльності є значно вищою — так, протягом 2019 року поліцейські ГУ НП виїжджали на виклики, пов'язані з протидією домашньому насильству, майже по 15 разів на день. Фактично до цієї діяльності залучаються ГРПП, дільничні та патрульна поліція. Упродовж 2019 року до адміністративної відповідальності притягнуто 163 кривдники. Поліцейські захистили 197 громадян, що постраждали від домашніх агресорів, серед них — 163 жінки та 26 дітей. Для підвищення свого потенціалу поліція активно взаємодіє з 7 мобільними бригадами для надання психологічної допомоги постраждалим від насильства та 5 пунктами невідкладної медико-психологічної допомоги (у м. Краматорськ, Бахмут, Покровськ, Волноваха, Маріуполь), але залишається високою потреба в спеціалістах, тренінгах для кривдників та центрах для постраждалих.

З 20 листопада 2015 року дітьми-патріотами за підтримки поліції Донеччини було засновано Громадську організацію «Молодіжна ліга майбутніх поліцейських». Основною метою організації є «здійснення діяльності, спрямованої на реалізацію та захист прав і свобод, творчих здібностей, удосконалення морального, патріотичного виховання молоді, підвищення її правосвідомості, надання їй можливостей для самореалізації та підвищення її творчої активності». На території Донецької області наразі діє 21 територіальна ланка «Ліги майбутніх поліцейських», у лавах якої знаходяться 1 500 учасників, що мають бажання сприяти діяльності Національної поліції, всіляко підтримують її та допомагають їй у проведенні патріотичних, культурних, спортивних та інших заходів із дітьми. За час існування організації, діти взяли участь у низці суспільно важливих проєктів. Це профілактичні заходи з протидії розповсюдженним злочинам, надання допомоги родинам, що опинилися у скрутних обставинах, робота з дітьми.

Протягом 2019 року за підтримки ПРООН та за фінансової підтримки ЄС та урядів Данії, Швеції та Швейцарії, ГУ НП в Донецькій області разом із громадськими організаціями було реалізовано низку проєктів, спрямованих на збільшення доступності поліцейських послуг та підвищення безпеки громад або окремих груп:

- разом із НГО «Рада жінок Донеччини» було реалізовано проєкт **«Дитячий коп»**, спрямований на створення інформаційного акаунту у соціальній мережі Instagram, що містить корисний контент для молоді: фото- та відеоблог з правової тематики, а також поширення їх через цей акаунт і низку інших соціальних

мереж. Це дало змогу дітям, підліткам та їхнім батькам більше дізнатися про свої права та обов'язки, вміння захистити свої законні інтереси;

- разом із НГО «Молодіжна ліга майбутніх поліцейських», було реалізовано проєкт **«Прості рішення складних питань»**, спрямований на профілактику правопорушень, зниження рівня злочинності серед неповнолітніх, подолання та вирішення конфліктів серед дітей, зокрема запобігання булінгу в школах;
- разом із НГО «Азовський патріот» здійснено проєкт **«Діти + поліція = безпека»**, а також створено громадську платформу ініціатив для захисту дітей, які проживають у зоні збройного конфлікту, внутрішньо переміщених осіб від насильства (сексуального, фізичного, економічного, психологічного) та булінгу. До проєкту залучено 120 учнів. бенефіціарами, які отримали користь від реалізації проєкту, стали 1472 особи;
- у рамках проєкту **«Простір миру та безпеки»**, створеного для профілактики правопорушень, зниження рівня злочинності серед неповнолітніх, подолання та вирішення конфліктів серед дітей, зокрема запобігання булінгу в школах, впродовж 3 етапів було сформовано 11 команд медіаторів з-поміж учнів, облаштовано 11 кімнат шкільної служби порозуміння в навчальних закладах та охоплено близько 6000 учнів;
- проєкт **«Ластівка»**, спрямований на захист прав громадян з порушеннями слуху, покращення взаємодії та надання їм повноцінної допомоги, дозволив 50 поліцейським Донеччини вивчити пальцеву абетку — дактиль. З 2019 року ці поліцейські можуть надавати кваліфіковані поліцейські послуги людям з вадами слуху.

Серед інших ініціатив, спрямованих на поліпшення взаємодії поліції та населення, можна також вказати проєкт **«Тонка синя лінія»** — соціальну ініціативу, якою представники громадянського суспільства висловлюють своє розуміння важливості дотримання закону та повагу до роботи поліції, розміщуючи наочні матеріали, спрямовані на підтримку поліції, у своїй закладах. Метою проєкту є збільшення взаємоповаги, налагодження довірливих відносин із закладами та організаціями різного типу власності. 2019 року вже 200 закладів долучилися до проєкту.

Також було реалізовано проєкт **«Ефективна комунікація поліції з населенням»**, завдяки якому було здійснено підготовку стратегії комунікації, спрямованої на підвищення рівня довіри громади, посилена співпраця з громадою та міжнародними партнерами (ПРООН, КМЕС тощо).

У Волновасі запущено проєкт **«Безпечне таксі»** — інспектори сектору реагування патрульної поліції Волновахи беруть участь у контролі проходження медогляду таксистами, після чого ті виходять на чергування з позначками «Безпечне таксі»⁵⁷.

Поліцією Донецької області також ведеться робота зі створення підрозділів «поліції діалогу», тобто працівників поліції, навчених здійснювати ефективну комунікацію під час проведення масових заходів. Поліцейські поліції діалогу вчаться обмінюватись інформацією про цілі та наміри учасників, обов'язків поліції та дій зі сприяння захисту мирних зібрань; отримують навички запобігання насильству шляхом деескалації та використання комунікації для вирішення конфліктів. У ГУ НП в Донецькій області підрозділи превентивної комунікації існують у Центральному ВП (4 офіцери) та Краматорському ВП (3 офіцери).

57 <http://police.dn.ua/news/view/vodii-volnovahi-pidtrimuyut-politsejskij-proekt-bezpechne-taksi>

З метою поширення співпраці з міжнародними партнерами, в грудні 2019 року поліцією Донецької області було направлено документи про реєстрацію проєкту міжнародної технічної допомоги КМЄС та UNOPS «Підтримка реформ з розвитку верховенства права в Україні» до Департаменту державних інвестиційних проєктів та підтримки розвитку Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

На початку 2020 року направлено до Секретаріату Кабінету Міністрів України 3 листи про переєстрацію програм міжнародної технічної допомоги ПРООН з метою внесення її до переліку реципієнтів ГУ НП в Донецькій області. До переліку внесено проєкти «Підтримка ЄС для Сходу України — відновлення, зміцнення міру та урядування», «Ефективне врядування та залучення громадян у Східній Україні», «Посилення національної та місцевої спроможності для ефективного забезпечення безпеки, правосуддя та послуг з реінтеграції на постраждалих внаслідок конфлікту на територіях України».

Харківський інститут соціальних досліджень
Програма розвитку ООН в Україні

ОЦІНКА ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Автори: **Денис Кобзін, Андрій Черноусов**
Редактор — **Віра Каталкіна**

Більше інформації
щодо діяльності ХІСД

khisr.kharkov.ua

www.facebook.com/NGO.KHISR